

Regionanalyse Haugalandet

Benchmarking av næringsutvikling og attraktivitet

KNUT VAREIDE

TF-notat nr. 56/2009

TF-notat

Tittel:	Regionanalyse Haugalandet
TF-notat nr:	56/2009
Forfatter(e):	Knut Vareide
Dato:	4. desember 2009
Gradering:	Åpen
Antall sider:	40
ISBN	978-82-7401-339-1
ISSN:	1891-053X
Pris:	150,-
	Kan også lastes ned som pdf fra telemarksforskning.no

Prosjekt:	Regionale næringsanalyser 2009
Prosjektnr.:	20090150
Prosjektleder:	Knut Vareide
Oppdragsgiver(e):	Haugaland Vekst IKS

Resyme:

Haugalandet har hatt en befolkningsvekst de siste tre årene, som rangerer regionen som nummer 15 av 83 regioner.

Haugalandet har et høyt fødselsoverskudd og en høy innvandring, som har bidratt til den sterke befolkningsveksten.

Det er imidlertid netto utflytting fra Haugalandet til andre regioner i landet. Utflyttingen er liten i forhold til folketallet, og de fleste regionene har høyere utflytting ettersom de største byene trekker til seg stadig flere.

Haugalandet har hatt sterk vekst i antall arbeidsplasser de siste årene. Dette skyldes først og fremst god vekst i næringslivet.

Næringslivet i regionen har gjort det svært bra de siste tre årene, det er mange nyetableringer og bedriftene har hatt god vekst og lønnsomhet. Det siste året har imidlertid veksten hos bedriftene blitt svakere.

Når det er netto utflytting til andre regioner til tross for god næringsutvikling og høy vekst i antall arbeidsplasser, tyder det på at regionen ikke er attraktiv som bosted. Attraktivitetsbarometeret viser at regionen er under middels attraktiv blant regionene i landet.

Regionen er over middels attraktiv for unge voksne fordi Haugesund har god attraktivitet når det gjelder denne gruppen. Regionen taper imidlertid konkurransen om de viktige barnefamiliene.

Forord

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Haugaland Vekst IKS. Rapporten er laget ut fra et standardformat som Telemarksforsking bruker for analyser på regionnivå. I dette formatet har vi tatt med de viktigste faktorene for regional utvikling: Befolkning, arbeidsplasser, pendling, næringsstruktur, nyetableringer, vekst og lønnsomhet i næringslivet. Disse faktorene er også brukt for å presentere hvordan utviklingen på Haugalandet har vært med hensyn til to hovedindikatorer for regional utvikling som er utarbeidet av Telemarksforsking: Attraktivitetsbarometeret og Næringslivsindeksen (Nærings-NM). Attraktivitetsbarometeret forteller om et områdes stedlige attraktivitet for å trekke til seg innbyggere, mens næringslivsindeksen måler hvordan næringslivets prestasjoner er. Til slutt i rapporten er alle faktorene satt inn i en felles sammenheng. Knut Vareide ved Telemarksforsking har vært prosjektleder og har gjennomført analysene og skrevet rapporten.

Bø, 4. desember 2009

Knut Vareide

Forsker

Innhold

Forord.....	3
Innhold	5
Befolkning.....	7
Utdanningsnivå	13
Arbeidsplasser	16
Næringsstruktur.....	19
Pendling	20
Attraktivitet	22
Nyetableringer	26
Lønnsomhet	30
Vekst.....	33
NæringsNM.....	36
Samlet utvikling	39

Befolkning

Befolkningsutviklingen er den viktigste faktoren for regional utvikling. En positiv befolkningsutvikling er et resultat av god næringsutvikling og attraktiv bostedsutvikling i en region. Høy attraktivitet med tilhørende innflytting og befolkningsvekst er samtidig en viktig drivkraft for næringsutviklingen. I dette kapitlet presenteres befolkningsutviklingen med tall fra SSB.

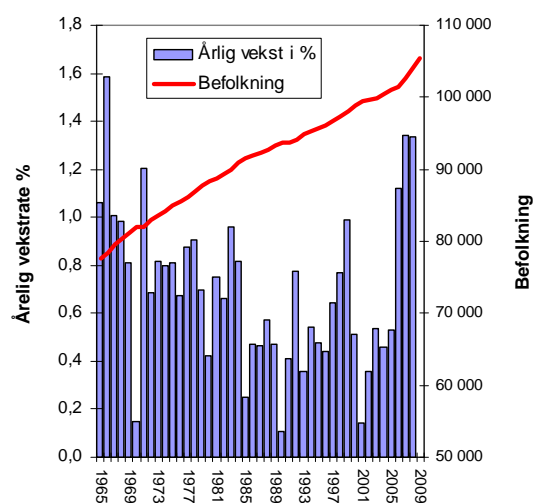
Befolkningsutvikling på Haugalandet

Befolkningen på Haugalandet har vokst hvert år så langt tilbake vi har statistikk.

Befolkningen passerte 100 000 i løpet av 2003, og talte 105 407 1. januar 2009.

Veksten var sterk på 1960- og 1970-tallet. Etter det har de årlige vekstratene variert en del, og enkelte år har det vært lav vekst.

De tre siste årene har befolkningsveksten skutt fart igjen, og er nå på høyde med de beste vekstårene tidlig i perioden.

Figur 1: Folketallet (høyre akse) og årlige vekstrater (venstre akse) for Haugalandet.

Befolkningsutvikling i kommunene etter 1965

I diagrammet til høyre er befolkningsutviklingen i de forskjellige kommunene på Haugalandet indeksert, slik at befolkningen i 1965=100.

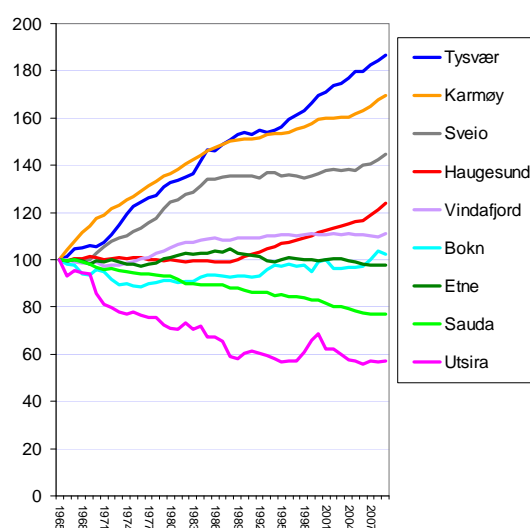
Tysvær og Karmøy har hatt klart høyest vekst av kommunene, og har økt folketallet med over 60 prosent siden 1965.

Sveio hadde sterk vekst tidlig i perioden, men har hatt lav vekst de siste 20 årene.

Haugesund sto stille befolkningsmessig fra 1965 til 1990, for deretter å ha økende vekst.

Bokn og Etne har ikke hatt noen større forandringer i folketall.

Sauda og Utsira har hatt nedgang i folketallet.

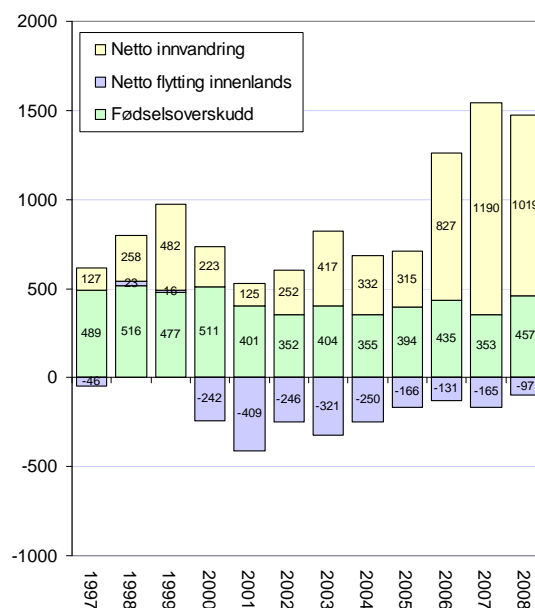
Figur 2: Utvikling av folketall i kommunene på Haugalandet, indeksert slik at nivået i 1965=100.

Befolkningsutvikling siste tolv år

Befolkningsveksten på Haugalandet var tidligere drevet av et høyt fødselsoverskudd. Fødselsoverskuddet har etter hvert sunket litt.

I de siste tre årene har innvandringen økt ganske mye. Det er økt innvandring som har ført til den høye befolkningsveksten de siste tre årene.

Haugalandet lekker litt til andre regioner, som vi kan se ved at nettoflytting har vært negativ siden 2000. Det har imidlertid vært ganske liten netto utflytting de siste årene, i forhold til folketallet.

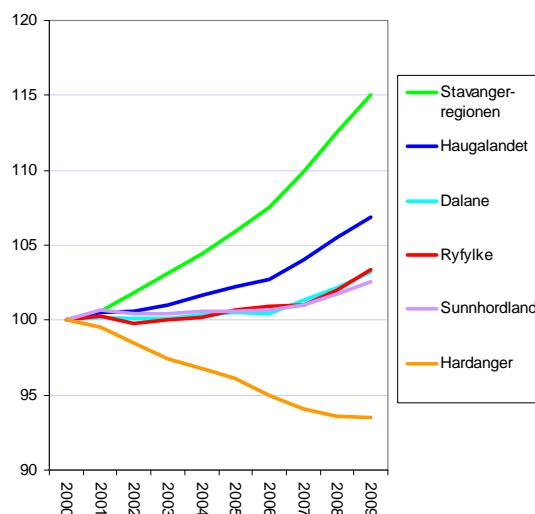
Figur 3: Utvikling av folketall på Haugalandet, fordelt på fødselsoverskudd, innvandring og innenlands flytting.

Folketallet på Haugalandet sammenliknet med andre regioner

I figur 4 vises befolkningsutviklingen på Haugalandet de siste ti årene sammen med sammenlignbare regioner.

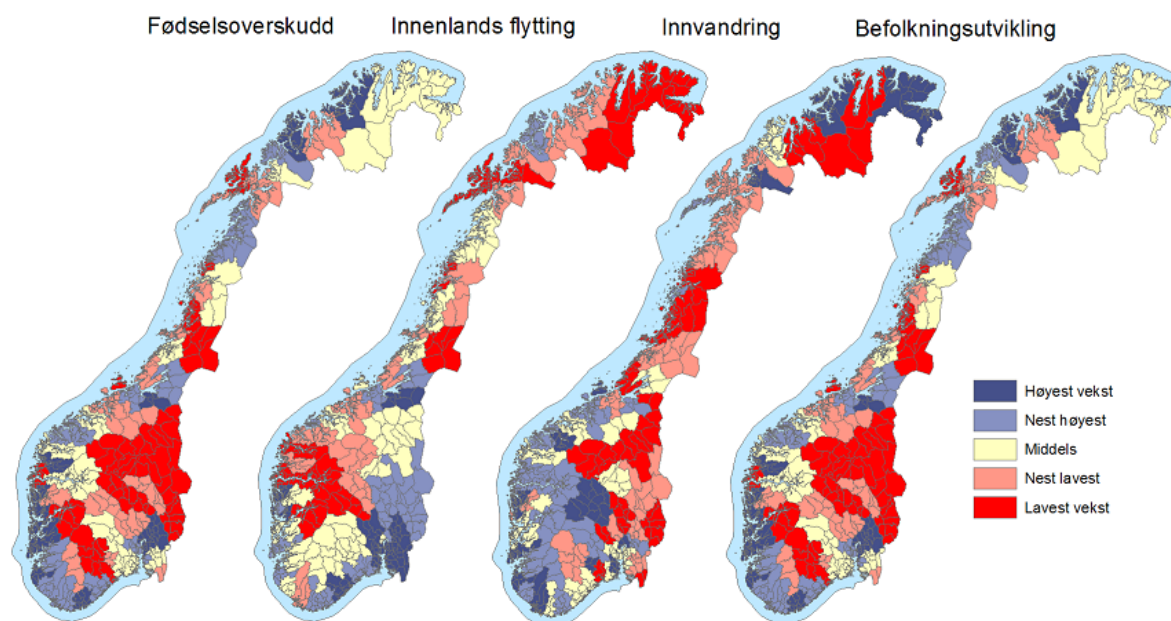
Stavangerregionen har hatt langt sterkere vekst enn Haugalandet etter 2000.

Haugalandet har imidlertid langt høyere vekst enn Ryfylke, Dalane og Sunnhordland. Naboregionen Hardanger har hatt nedgang i folketallet i denne perioden.

Figur 4: Utvikling av folketall på Haugalandet og sammenlignbare regioner, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Kart over regioner

Figur 5: Kart over befolkningsendringer i 83 regioner i Norge i perioden 2005-2008, netto endringer i fødselsoverskudd, innenlands flytting, innvandring og befolkningsvekst i forhold til folketallet. Regionene er rangert i forhold til hverandre, slik at det er fem kategorier med like mange regioner i hver.

Befolkningsveksten kan splittes opp i tre komponenter; fødselsoverskudd, innenlands flytting og netto innvandring. De tre ulike komponentene i befolkningsveksten har helt forskjellige geografiske mønstre. Innvandring fra utlandet bidrar relativt sterkest til befolkningsvekst i distriktene, spesielt i distriktene i Sør-Norge. Det sentrale Østlandet, utenom Oslo, Bærum og Asker har relativt liten innvandring i forhold til folketallet. Alle regionene i landet har netto innvandring.

Innenlands flytting bidrar spesielt til vekst i det sentrale Østlandsområdet, foruten storbyregionene Stavanger, Bergen og Trondheim.

Fødselsoverskuddet er høyest i de regionene som over tid har hatt netto innflytting. Flytterne er gjerne i alderen 20-30 år, og

regioner med høy innflytting vil over tid få en alderssammensetning som er gunstig. Det er imidlertid også mange regioner på Vestlandet og i Nord-Norge som har fødselsoverskudd, selv om disse har hatt høy utflytting. Det kommer av høyere fruktbarhet.

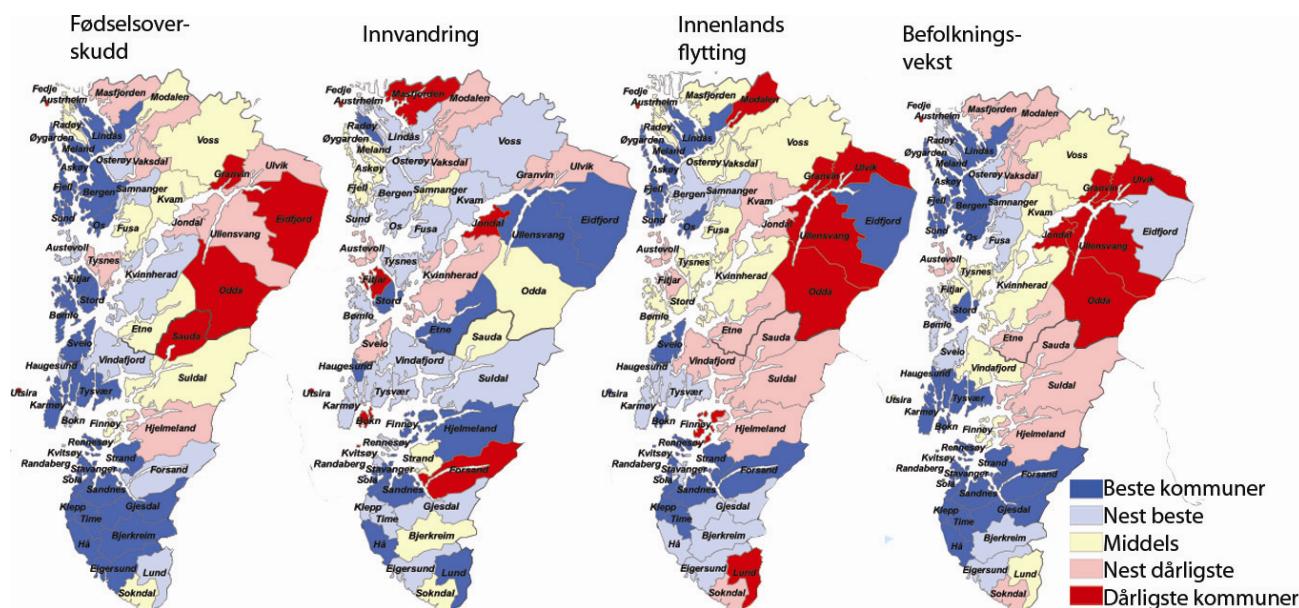
Vi kan se at Haugalandet er markert med mørk blå når det gjelder fødselsoverskudd. Dette betyr at de er blant de med høyest fødselsoverskudd.

For innenlands flytting er Haugalandet lys blå, det vil si at regionen er av de med nest høyest netto innflytting. Det er til tross for at regionen har netto utflytting. Forklaringen er at de fleste regionene har netto utflytting.

Regionen er av de med høyest innvandring.

Når det gjelder samlet befolkningsvekst er Haugalandet av de som har høyest vekst.

Kart over kommuner

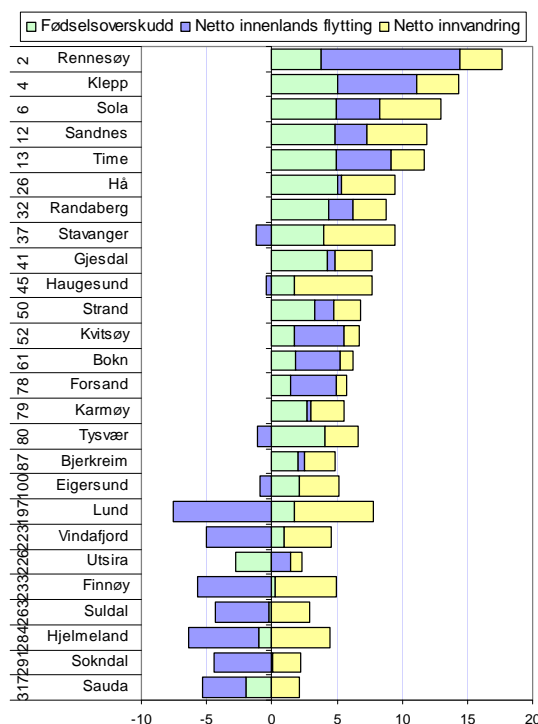
Figur 6: Kart over befolkningsendringer i kommuner i perioden 2004-2008, netto endringer i fødselsoverskudd, innenlands flytting, innvandring og befolkningsvekst i forhold til folketallet. Fargene angir kommunens rangering i forhold til de andre kommunene i Norge.

De ytre kommunene i Rogaland og Hordaland har et høyt fødselsoverskudd, mens de indre delene har lavt. På Haugalandet har Karmøy, Tysvær og Sveio høyt fødselsoverskudd.

Innvandringen er mer geografisk spredd, uten klare mønstre. Haugesund har høyest innvandring på Haugalandet.

De fleste kommuner med stor innflytting er lokalisert nær Stavanger, Haugesund eller Bergen. De indre strøkene av Rogaland og Hordaland har utflytting.

Vi kan se at Vindafjord, Etne og Sauda har netto utflytting, men ingen av disse er blant kommunene med høyest utflytting.

Figur 7: Befolkningsendringer dekomponert for kommunene i Rogaland i perioden 2004-2008.

Aldersfordeling

Alderssammensetningen i et område reflekterer for en stor del den historiske demografiske utviklingen. Det er spesielt flyttestrømmene som over tid avspeiles i aldersstrukturen.

I figur 8 har vi vist hvordan de enkelte årsklassers andel av befolkningen på Haugalandet avviker fra årsklassens andel av befolkningen i Norge. Der søylene er på 0,0 har Haugalandet lik andel av befolkningen i den aktuelle årsklassen som landsgjennomsnittet.

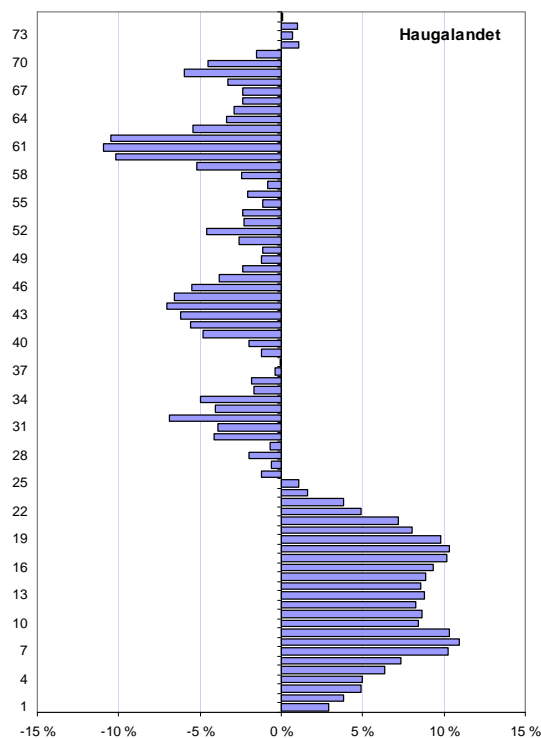
Haugalandet har en befolkning med mange barn og unge opp til 25 år. Det er høyere andeler av befolkningen i alle alderstrinnene fra 0 til 25 år på Haugalandet enn ellers i landet. Det stort sett lavere andeler på alle alderstrinn over 25 år.

I neste figur er aldersfordelingen i de enkelte kommunene vist.

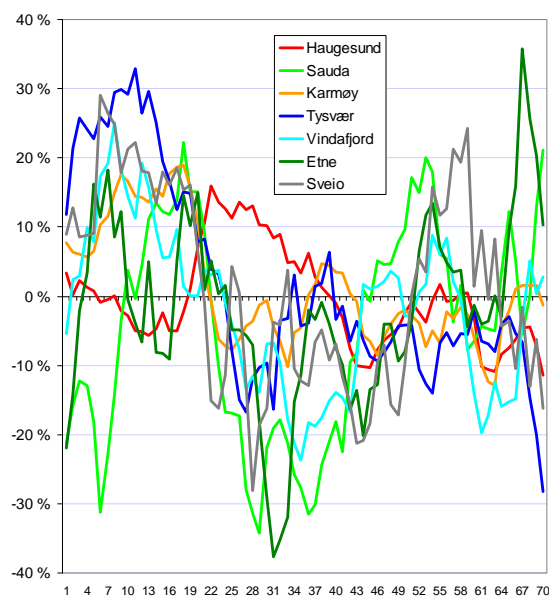
Her kan vi se at Haugesund har en annen aldersprofil enn de andre kommunene. Haugesund har en stor andel av sin befolkning mellom 20 og 40 år, mens de andre kommunene har en lav andel av befolkningen i denne aldersgruppen.

Sauda og Etne har svært lave andeler av befolkningen rundt 30 år. Dermed får de også lave andeler små barn, og høye andeler av eldre.

Tysvær og Sveio har spesielt høye andeler av barn i sin befolkning.

Figur 8: Prosentvis avvik mellom andelen på ulike alderstrinn på Haugalandet og Norge. Tre års glattet gjennomsnitt.

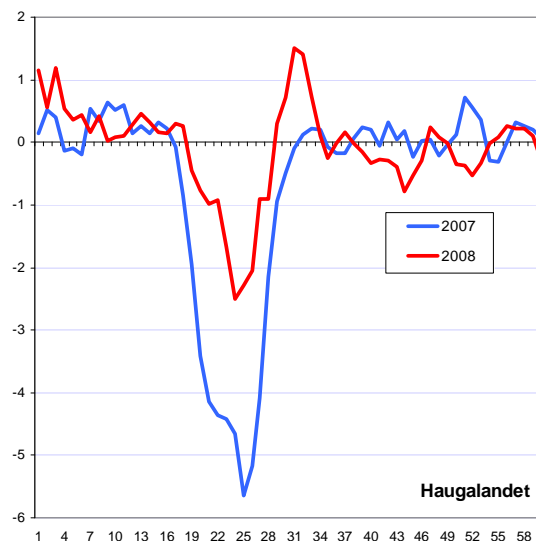
Figur 9: Prosentvis avvik fra landsgjennomsnittets andel i de enkelte kommunene på Haugalandet. Tre års glattet gjennomsnitt.

Flyttinger etter alderstrinn

Aldersfordelingen som vi viste på forrige side er et resultat av flyttestrømmene de siste 30 årene. Flyttestrømmene det siste året forteller imidlertid om hvordan retningen er i dag. Derfor kan det være interessant å se på dagens flyttemønster. Det er i figur 10 vist flytting på de ulike alderstrinnene for 2007 og 2008.

Vi ser tydelig at regionen har en ganske stor utflytting av personer mellom 20 og 30 år, mens det er en viss innflytting av personer over 30 og av barn. Det viser at det er en del innflytting av familier til regionen.

I 2008 var det mindre utflytting av unge voksne enn i 2007, og vi kan se at innflyttingen av familier var høyere.

Figur 10: Innenlands nettoflytting på ulike alderstrinn, prosent av antall innbyggere på hvert alderstrinn på Haugalandet i 2007 og 2008.

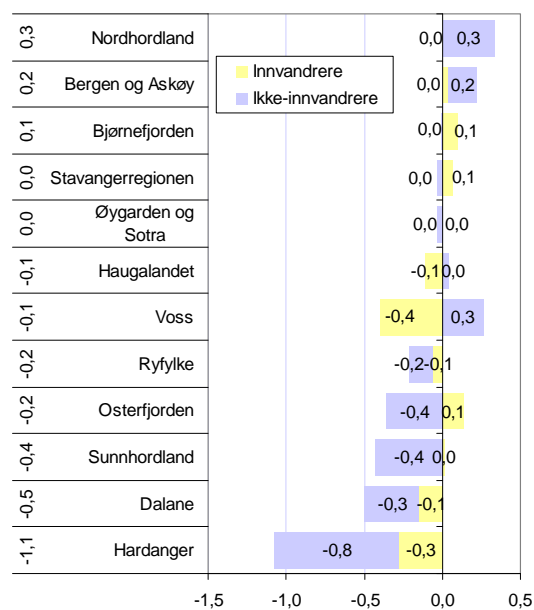
Flyttinger og innvandrere

Innvandrere flytter oftere enn andre, spesielt i de første årene etter de har kommet til landet.

Dette påvirker flyttestrømmene ganske mye. Særlig ser vi at kommuner som tar i mot mange flyktninger får stor utflytting til andre norske kommuner. Flyktningene blir registrert som innvandrere til kommunen, men når de flytter videre til en annen norsk kommune blir dette registrert som innenlands flytting.

I figur 11 har vi splittet opp den innenlandske flyttingen i innvandrere og ikke-innvandrere. Her er det brukt et utvidet innvandrerbegrep som omfatter alle personer som har innvandret og de med innvandrerforeldre som er født i Norge, uavhengig av statsborgerskap og innvandringsgrunn.

Haugalandet har en liten netto utflytting, på 0,1 prosent av folketallet i 2008. Innvandrerbefolkningens nettoflyttinger betyr lite for Haugalandet.

Figur 11: Innenlands nettoflytting etter innvandrerkategori, andel i forhold til inn- og utflytting totalt. Total nettoflytting er vist til venstre.

Utdanningsnivå

Befolkningens utdanningsnivå og næringslivets kompetansenivå er forhold som opptar mange i forbindelse med regional utvikling. I dette kapitlet skal vi vise hvordan utdanningsnivået i befolkning og næringsliv er på Haugalandet sammenliknet med andre regioner. Dette er et tema som Haugaland Vekst har spesielt bedt om, og som vi ikke har i de andre regionale analysene.

Utdanningsnivå i befolkningen

SSB har statistikk som viser befolkningens utdanningsnivå, fordelt på fire kategorier:

- Grunnskolenivå
- Videregående skolenivå
- Universitet og høgsolenivå, kort
- Universitet og høgsolenivå, lang

I figur 12 har vi vist hvordan befolkningen på Haugalandet fordeler seg med ulik grad av utdanning, sammenliknet med befolkningen i Norge.

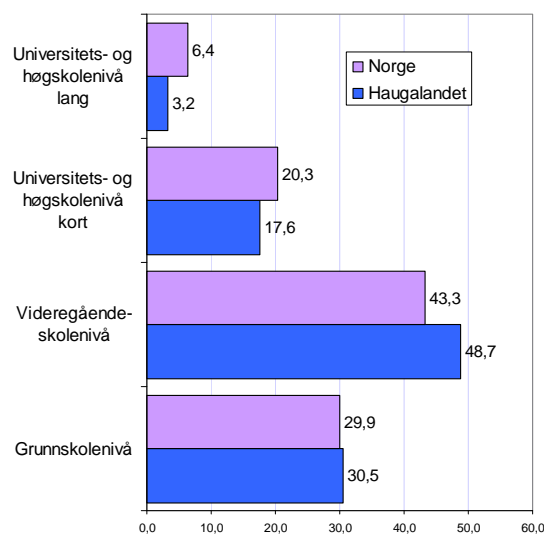
Haugalandet har lavere andel av folk med utdanning på universitets- eller høgsolenivå enn i Norge som helhet.

Vi kan også se på kommunene enkeltvis. Nå har vi slått sammen kort og lang utdanning på universitets- og høgsolenivå.

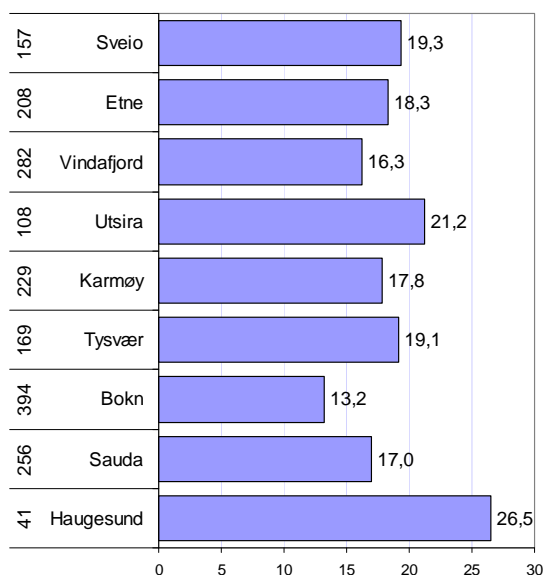
I Haugesund har 26,5 prosent høyere utdanning. Vi kan se av rangeringsnummeret at det bare er 40 kommuner i landet med høyere utdanningsnivå. Hvis vi ser på figur 12, ser vi at det er 26,7 prosent med høyere utdanning på landsbasis. Haugesund har dermed et utdanningsnivå ganske likt gjennomsnittet. Det er dermed bare 40 kommuner i landet med høyere andel personer med høy utdanning enn andelen på landbasis. Det kommer av at de største byene og deres nabokommuner har langt høyere utdanningsnivå enn andre, og trekker gjennomsnittet opp.

Kommuner som Sveio, Etne, Utsira og Tysvær har alle høyere utdanningsnivå enn de fleste kommunene i landet.

Vindafjord, Karmøy, Bokn og Sauda har lavere andel personer med høyere utdanning enn de fleste kommunene.

Figur 12: Andeler av befolkningen over 16 år med ulik grad av formell utdanning på Haugalandet og i Norge i 2008.

Figur 13: Utdanningsnivå målt som prosentvis andel med utdanning på universitet eller høgsolenivå i kommunene på Haugalandet i 2008. Tallene til venstre angir rangering i forhold til de 430 kommunene i landet mht utdanningsnivå.

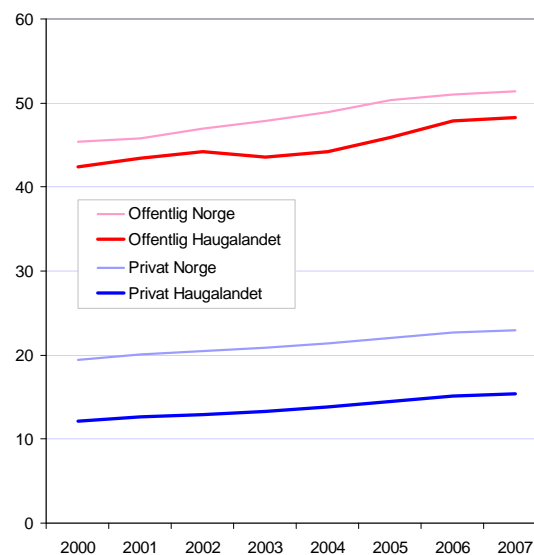
Utdanningsnivå og sektorer

Når vi skal forklare hvorfor utdanningsnivået variere mellom regionene, kan vi først dele opp arbeidslivet i offentlig og privat sektor.

Som vi ser av figur 14, er andelen med høyere utdanning langt høyere i offentlig sektor enn i privat sektor. Hvis vi hadde splittet opp offentlig sektor, hadde vi i tillegg sett at det er statlig sektor som har klart høyest utdanningsnivå. Vi kan se av utviklingen at det ikke er noe som tyder på at disse forskjellene minker over tid.

Regioner og kommuner med mange offentlige arbeidsplasser, spesielt statlige (universiteter, høyskoler og sykehus), vil da automatisk få et høyt utdanningsnivå i befolkningen.

For Haugalandet er ikke dette hele forklaringen, for vi kan se at utdanningsnivået er lavere både i offentlig og privat sektor.

Figur 14: Andel av arbeidstakere med høyere utdanning i privat og offentlig sektor, på Haugalandet og i Norge fra 2000 til 2007.

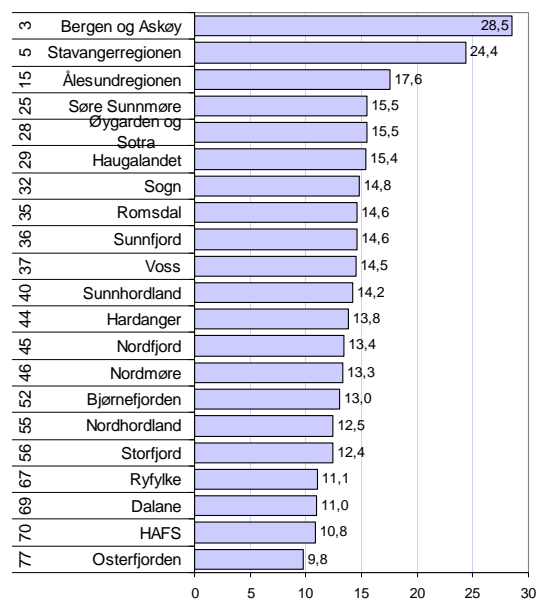
Utdanningsnivå i næringslivet

Det er kanskje spesielt interessant å se på kompetansenivået i næringslivet. I figur 15 har vi vist andelen av arbeidstakerne i næringslivet med høyere utdanning i regionene på Vestlandet.

Bergen og Askøy og Stavangerregionen skiller seg ut gjennom å ha klart høyere andel av arbeidstakere med høyere utdanning i privat næringsliv. Ålesundregionen er på en ganske klar tredjeplass.

Søre Sunnmøre, Øygarden og Sotra og Haugalandet er temmelig like, med omtrent 15,5 prosent høyere utdanning i næringslivet.

Når Haugalandet er rangert som nummer 29, betyr det at de fleste regionene har lavere utdanningsnivå i næringslivet. Alt i alt er kanskje utdanningsnivået på Haugalandet ganske "normalt"?

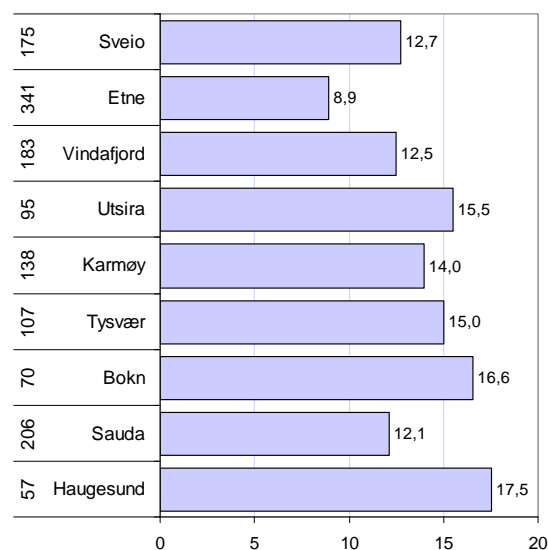
Figur 15: Andel av arbeidstakere i privat næringsliv med høyere utdanning i 2007. Tallene til venstre angir rangering i forhold til de 83 regionene i landet.

Utdanningsnivå i næringslivet i kommunene

Det er interessant å se på utdanningsnivået i næringslivet i kommunene på Haugalandet også.

Haugesund har den høyeste andelen av arbeidstakerne i næringslivet med høyere utdanning av kommunene på Haugalandet. 17,5 prosent av arbeidstakerne i næringslivet i Haugesund har høyere utdanning. Det rangerer kommunen som nummer 57 av kommunene i landet.

Etne har klart lavest andel av arbeidstakerne i næringslivet med høyere utdanning med 8,9 prosent. Etne er også den eneste kommunen på Haugalandet med lavere utdanningsnivå enn middels i næringslivet. Det kan vi se av rangeringsnummeret som er 341 av 430 kommuner.

Figur 16: Andel av arbeidstakerne i privat sektor med høyere utdanning i 2007. Tallene til venstre angir rangering blant de 430 kommunene i landet.

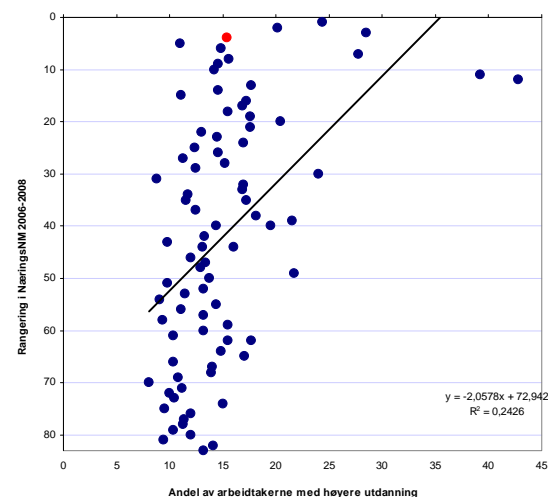
Er høyt utdanningsnivå bra?

Er det slik at regioner med et høyt utdanningsnivå i næringslivet gjør det bedre enn regioner med lavt utdanningsnivå? I figur 17 har vi ganske enkelt sett på sammenhengen mellom utdanningsnivået i næringslivet med resultatene fra NæringsNM (som blir omtalt senere i denne rapporten).

Statistikken viser da en ganske klar positiv sammenheng. Regionene med høyt utdanningsnivå har generelt bedre næringsutvikling enn regioner med lavt utdanningsnivå.

Før vi trekker noen bombastiske konklusjoner trenger vi en langt mer omfattende analyse, der vi ser på næringsutviklingen sammen med andre faktorer med betydning, som størrelse, befolkningsvekst, bransjestruktur etc, i tillegg til utdanningsnivået.

Telemarksforsking har ikke tidligere analysert disse sammenhengene, men takket være at Haugaland Vekst ba om å få statistikk over utdanningsnivå, har vi nå fått en spore til å forske videre på dette.

Figur 17: De 83 regionene i landet, etter rangering i NæringsNM og utdanningsnivå. Haugalandet er den røde prikken.

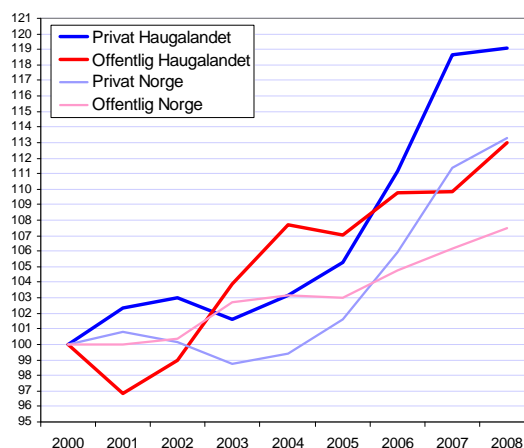
Arbeidsplasser

Nest etter befolkningstallene, er det utviklingen av arbeidsplassene som er den viktigste indikatoren for regional utvikling. I dette kapitlet ser vi på utviklingen i arbeidsplassene i regionen. Data er hentet fra registerbasert sysselsettingsstatistikk i SSB.

Utviklingen på Haugalandet

Haugalandet har hatt en sterk vekst i antall private arbeidsplasser fra 2000 til 2008. Veksten i privat sektor har vært på 19 prosent, mot 13,3 på landsbasis. Haugalandet fikk en utflating av veksten i 2008 i likhet med resten av landet.

Antall offentlig ansatte har også vokst sterkere på Haugalandet enn ellers i landet.

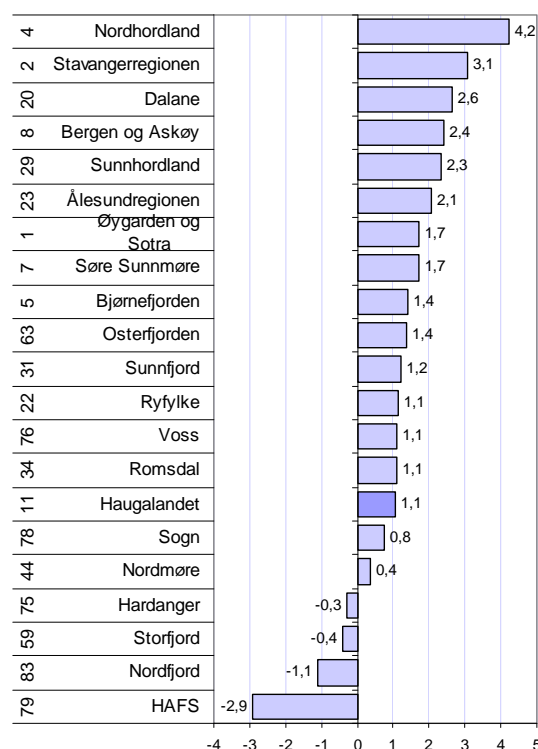
Figur 18: Utvikling i antall arbeidsplasser. Indeksert slik at nivået i 2000=100.

Regionene på Vestlandet

Det var vekst i sysselsettingen i Norge i 2008, til tross for at finanskrisa gjorde seg gjeldende i andre halvår. De fleste regionene på Vestlandet fikk vekst i antall arbeidsplasser dette året også.

Haugalandet fikk en vekst på 1,1 prosent, tilsvarende 500 arbeidsplasser i 2008. Mange av regionene på Vestlandet hadde høyere vekst i antall arbeidsplasser dette året.

Hvis vi ser på veksten i de siste fem årene, er Haugalandet en av regionene med høy vekst. Haugalandet er rangert som nummer 11 av 83 regioner når det gjelder vekst i antall arbeidsplasser de siste fem årene.

Figur 19: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i 2008 for regionene på Vestlandet. Nasjonal rangering for de siste fem årene helt til venstre.

Utvikling i de ulike bransjene

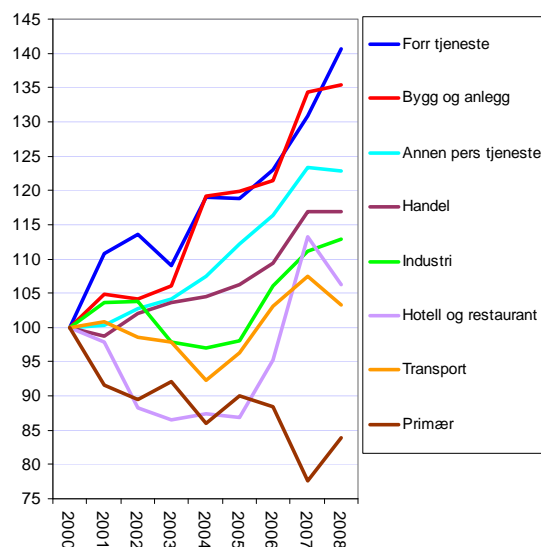
Utviklingen i antall arbeidsplasser i de ulike bransjene er vist i figur 20.

Forretningsmessig tjenesteyting har hatt en sterk vekst på Haugalandet, og har økt med over 40 prosent siden 2000. Bygg og anlegg har også vokst mye, med over 35 prosent i samme periode.

Annen personlig tjenesteyting, handel og industrien har også hatt en god vekst i antall arbeidsplasser siden 2000. Mange regioner har hatt nedgang i antall industriarbeidsplasser, men på Haugalandet har det vært vekst.

Hotell og restaurant og transportnæringen har hatt litt vekst fra 2000 til 2008 til tross for nedgang siste år.

Primærnæringene har færre arbeidsplasser i 2008 enn i 2000.

Figur 20: Utviklingen av antall arbeidsplasser på Haugalandet i de ulike bransjene, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Endringer i absolutte tall

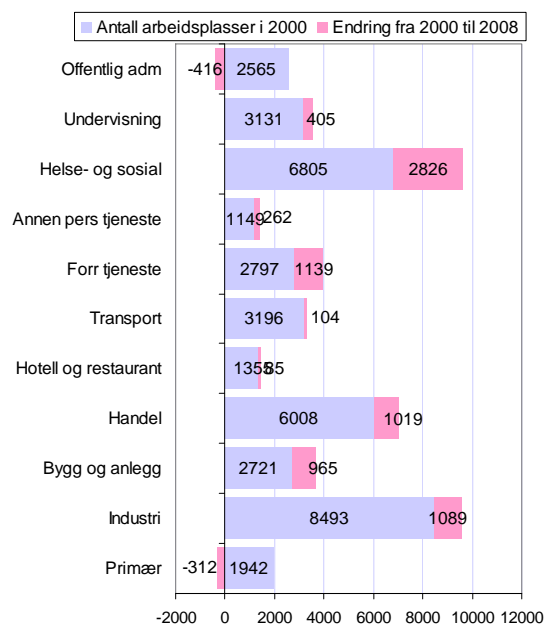
I figur 21 er antall ansatte i 2000 og endringene fra 2000 til 2008 vist for de ulike bransjene i antall ansatte. Her er også offentlig sektor med.

Helse og sosialtjenester er nå den største bransjen i regionen. Her har antall ansatte økt fra 6 805 til 9 631 fra 2000 til 2008.

Industrien var klart størst i 2000, men er nå litt mindre enn helse og sosial med til sammen 9 582 arbeidsplasser. Det har blitt mer enn 1000 flere industriarbeidsplasser på Haugalandet fra 2000 til 2008.

Handelen har også økt med mer enn 1000 arbeidsplasser, og er den tredje største på Haugalandet.

Forretningsmessig tjenesteyting hadde den største prosentvise veksten, og vokste fra 2 797 til 3 936 i den samme perioden.

Figur 21: Antall arbeidsplasser i 2000 på Haugalandet, og endringen i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2008.

Arbeidsplassutvikling i kommunene

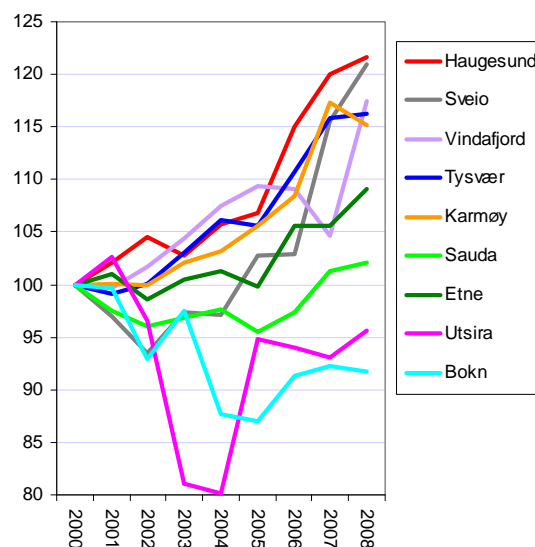
Haugesund hadde den høyeste prosentvise veksten i antall arbeidsplasser av kommunene på Haugalandet fra 2000 til 2008. Antall arbeidsplasser vokste med 21,7 prosent i denne perioden.

Sveio hadde nesten like sterk vekst med 21,0 prosent.

Vindafjord, Tysvær og Karmøy fikk vekst på mellom 15 og 20 prosent fra 2000 til 2008.

Etne fikk en vekst på 9,1 prosent mens Sauda hadde 2,1 prosent flere arbeidsplasser i 2008 enn i 2000.

Utsira og Bokn hadde færre arbeidsplasser i 2008 enn i 2000.

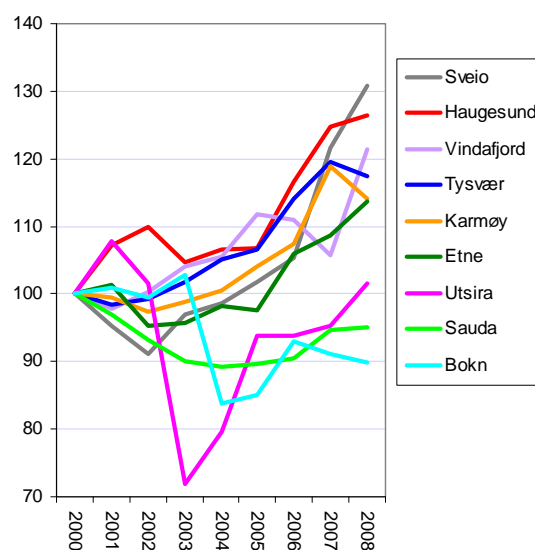
Figur 22: Utvikling i arbeidsplasser, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Private arbeidsplasser i kommunene

Det har vært sterkere svingninger i privat sektor enn i offentlig sektor.

Sveio har hatt sterkest vekst i antall arbeidsplasser i privat sektor, med en vekst på over 30 prosent fra 2000 til 2008. Veksten i Haugesund var på 26,5 prosent i samme periode.

Vindafjord, Tysvær, Karmøy og Etne har også hatt god vekst i antall private arbeidsplasser.

Figur 23: Utvikling i arbeidsplasser i privat sektor, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Næringsstruktur

Vi kan analysere næringsstrukturen gjennom å se på hvordan sysselsettingen fordeler seg mellom de ulike næringene.

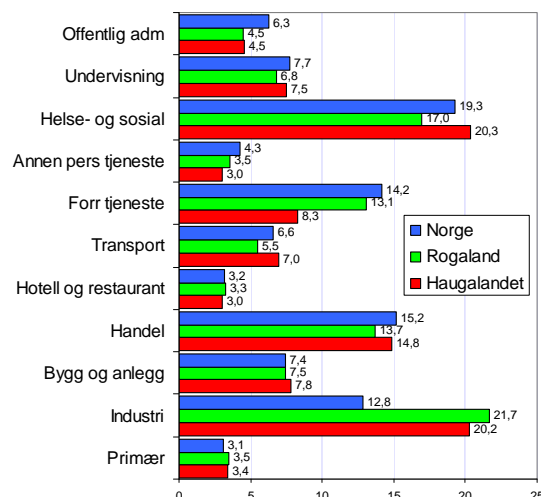
Næringsstrukturen på Haugalandet

I figuren til høyre har vi sammenliknet næringsstrukturen på Haugalandet med næringsstrukturen i Rogaland og Norge.

Både Haugalandet og Rogaland har mye høyere industriandel enn resten av landet.

Haugalandet har mindre andel tjenester, både i forretningsmessig tjenesteyting og personlig tjenesteyting enn resten av landet og fylket.

For de andre bransjene er det mindre forskjeller.

Figur 24: Prosentvis fordeling av arbeidsplassene på hovednæringer i 2007.

Næringsstruktur i kommunene

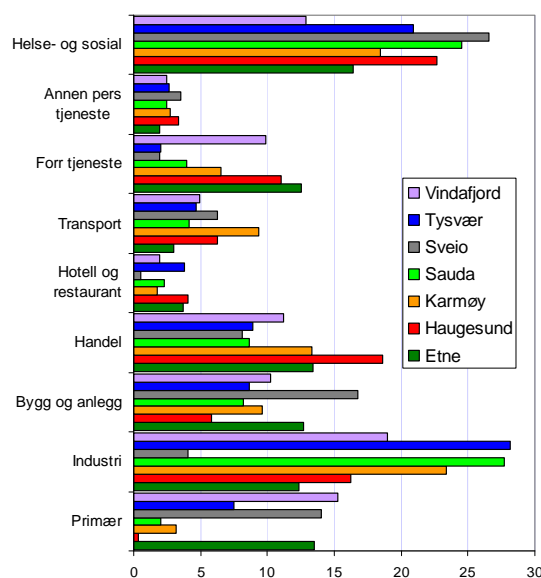
Når vi ser på bransjestrukturen på Haugalandet samlet, skjuler vi at det er store forskjeller i strukturen mellom kommunene. Det kan derfor være interessant å se bransjestrukturen for kommunene enkeltvis.

Kommuner som Etne, Sveio og Vindafjord har fremdeles en stor andel av arbeidsplassene i primærnæringene.

Tysvær, Sauda og Karmøy er industrikommuner, med svært høy andel av arbeidsplassene i industrien.

Haugesund er tydeligvis handelssentrum i regionen, med en høy andel av arbeidsplassene innen handel.

En skulle kanskje tro at Haugesund også hadde den høyeste andelen av arbeidsplassene innen tjenesteyting ettersom vi finner mest tjenester i byene. Etne har imidlertid høyere andel i forretningsmessig tjenesteyting.

Figur 25: Prosentvis andel i ulike næringer av samlet antall arbeidsplasser.

Pendling

I dette kapitlet presenteres utviklingen av pendling til og fra Haugalandet. Videre ser vi på utviklingen av nettoppendling og arbeidsmarkedsintegrasjon. Arbeidsmarkedsintegrasjon skal vi senere se betydningen av i forhold til attraktivitet som bosted. Alt er basert på tall fra registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB.

Pendling inn og ut av Haugalandet

I figur 26 har vi vist hvordan antallet inn- og utpendlere til og fra Haugalandet har utviklet seg.

Fra 2000 og til i dag har det vært en markant økning i antallet som pendler ut og inn, dog med en liten nedgang i antall innpendlere fra 2007 til 2008.

I 2008 var det 20 919 personer som bodde på Haugalandet og som samtidig hadde arbeidsstedet utenfor regionen. Samtidig var det 16 343 personer som bodde utenfor Haugalandet og pendlet inn.

Dermed ser vi at arbeidsmarkedet på Haugalandet gradvis blir mer integrert i arbeidsmarkedene i naboregionene.

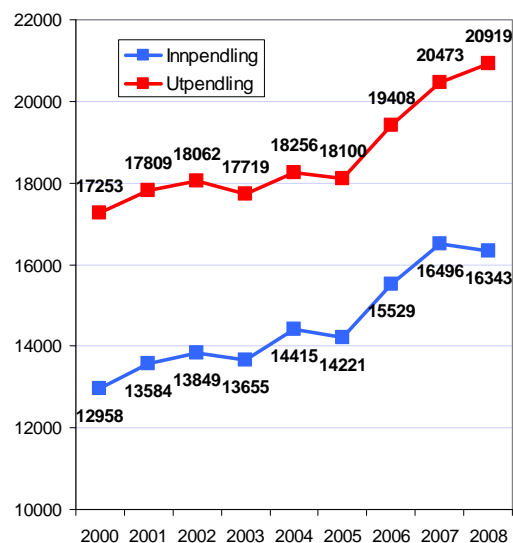
Vi kan se at utpendlingen samlet sett er større enn innpendlingen. Det er dermed et underskudd på arbeidsplasser på Haugalandet. Underskuddet er på over 4000 arbeidsplasser.

Netto innpendling i kommunene

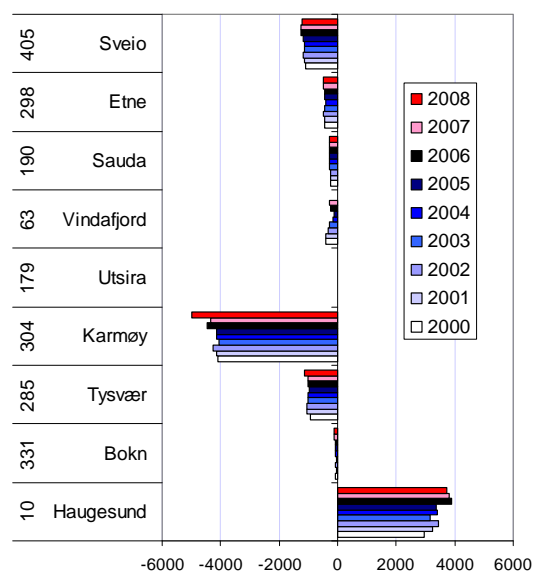
I figuren til høyre er nettoppendlingen i de fire kommunene på Haugalandet illustrert.

Haugesund har et stort overskudd på arbeidsplasser, på nesten 4000.

Karmøy har et underskudd på arbeidsplasser som er på over 4000. De andre kommunene har også underskudd på arbeidsplasser. Sveio har det største underskuddet hvis vi regner i prosent av antall arbeidstakere.

Figur 26: Utpending i prosent av sysselsatte, og innpendling i prosent av antall arbeidsplasser på Haugalandet.

Figur 27: Netto innpendling - overskudd på arbeidsplasser, i perioden 2000-2008. Tallene til venstre angir rangering mht nettoppendling.

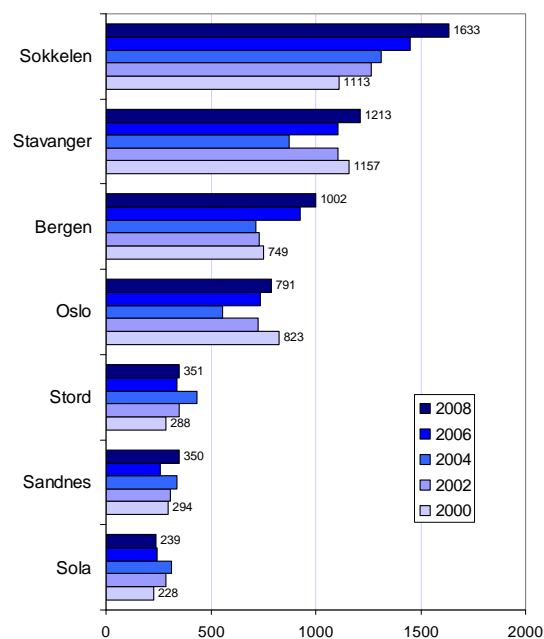
Utpendling fra Haugalandet

I figuren til høyre ser vi de kommunene som har flest arbeidstakere fra Haugalandet.

Sokkelen fremkommer som en egen kommune i statistikken, og er den ”kommunen” som sysselsetter flest pendlere fra Haugalandet. Det er også en markant økning i antallet som bor på Haugalandet som har arbeid på Sokkelen. Det har blitt 500 flere fra Haugalandet som pendler til Sokkelen fra 2000 til 2008.

Deretter er det Stavanger, Bergen og Oslo som har flest pendlere fra Haugalandet. Blant disse er det nok en del studenter som er registrert som arbeidstakere.

Det er også noe utpendling til Stord, Sandnes og Sola.

Figur 28: Antall arbeidstakere fra Haugalandet som pendler ut av regionen 2000-2008.

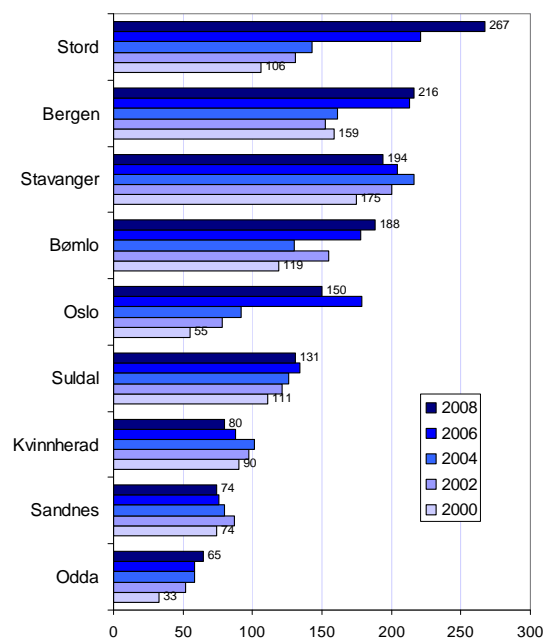
Innpendling til Haugalandet

I diagrammet til høyre er det vist antall personer som pendler inn til Haugalandet fra andre kommuner.

Stord er kommunen med flest personer som pendler inn til Haugalandet.

Bergen, Stavanger og Oslo har en del innbyggere som arbeider på Haugalandet, men her er pendlingen motsatt vei langt høyere.

Bømlo, Suldal, Kvinnherad, Sandnes og Odda har også en del som pendler til Haugalandet.

Figur 29: Antall arbeidstakere utenfor Haugalandet som pendler inn til regionen 2000-2008.

Attraktivitet

Hensikten med attraktivitetsbarometeret er å måle kommuners og regioners stedlige attraksjonskraft, når det gjelder å trekke til seg innbyggere. De geografiske forskjellene i bostedsattraktivitet kan bety like mye for flyttestrømmene som forskjeller i arbeidsplassutviklingen. To regioner med samme utvikling i antall arbeidsplasser kan ha ulik utvikling i nettoflyttingen. I våre analyser betrakter vi derfor arbeidsplassutvikling og bostedsattraktivitet som likeverdige drivkrefter for å forklare regioners og kommuners utvikling. Her presenteres resultater fra Attraktivitetsbarometeret 2009ⁱⁱ.

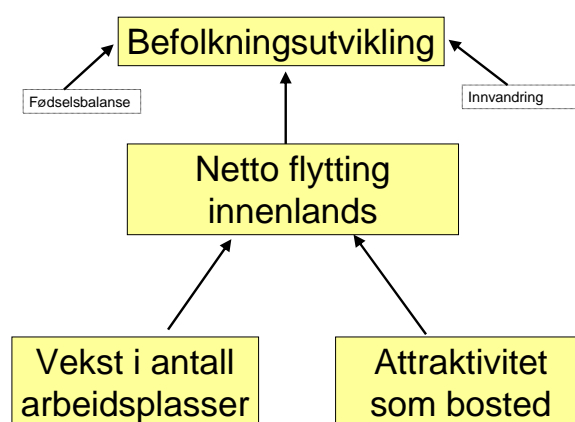
I analysene av attraktivitet tar vi utgangspunkt i netto innenlands flytting. Flyttestrømmen mellom en region og resten av landet er det viktigste målet for hvordan regionen samlet sett kommer ut av konkurransen med andre regioner i landet.

Vi har her tatt utgangspunkt i netto flyttestrømmer innenlands, og ikke befolkningsutviklingen. Det betyr at vi ikke tar hensyn til fødselsoverskudd eller netto innvandring. Begrunnelsen for det er at vi antar at fødselsoverskuddet ikke er knyttet til bostedsattraktivitet, og at de fleste innvandrere havner i sine respektive bostedskommuner uten å ha kunnet vurdere stedets attraktivitet i forhold til andre steder i Norge.

Det er et velkjent faktum at arbeidsplassutviklingen påvirker flyttestrømmene. Regioner med vekst i antall arbeidsplasser vil ha større tilbøyelighet til å få netto innflytting enn regioner med nedgang.

Attraktivitetsbarometeret har til hensikt å måle nettoflyttingen til kommuner og regioner i Norge som *ikke* skyldes vekst i antall arbeidsplasser. Eller sagt på en annen måte: Attraktivitetsbarometeret måler nettoflyttingen når virkninger av arbeidsplassveksten er trukket fra.

Teoretisk sett kunne vi anse arbeidsplassveksten som en av mange ulike faktorer som påvirker regioners attraktivitet som bosted. Når vi velger å skille mellom flytting som skyldes arbeidsplasser og flytting som skyldes andre årsaker, skyldes det at analysene blir mer relevante for å utvikle regionale utviklingsstrategier. Tiltakene som kan tenkes satt inn til arbeidsplassvekst er vanligvis helt forskjellige fra tiltak for å forbedre bostedsattraktivitet.

Figur 30: Illustrasjon av logikken i metoden til attraktivitetsbarometeret.

Når vi senere i denne rapporten bruker begrepet attraktivitet, mener vi konsekvent attraktivitet som bosted. Det betyr også at attraktivitetsbegrepet inneholder ethvert forhold som kan tenkes å påvirke nettoflyttingen, med unntak av arbeidsplassutviklingen.

Vi har i utgangspunktet ikke gjort forutsetninger eller anvendt teorier om hva som skaper attraktivitet.

Etter å ha beregnet attraktiviteten i kommuner og regioner, har vi analysert hva som kjenner seg attraktive kommuner og regioner, for å forklare forskjellene i attraktivitet. Resultatene fra disse analysene ble presentert i fjorårets rapporterⁱⁱⁱ.

Attraktivitetsbarometeret for regioner

I figur 31 har vi fordelt alle de 83 regionene i landet etter endring i antall arbeidsplasser og netto innenlands flytting, og deretter satt inn en regresjonslinje. Regresjonslinjen er her tolket som effekten av arbeidsplassendring på nettoutflyttingen.

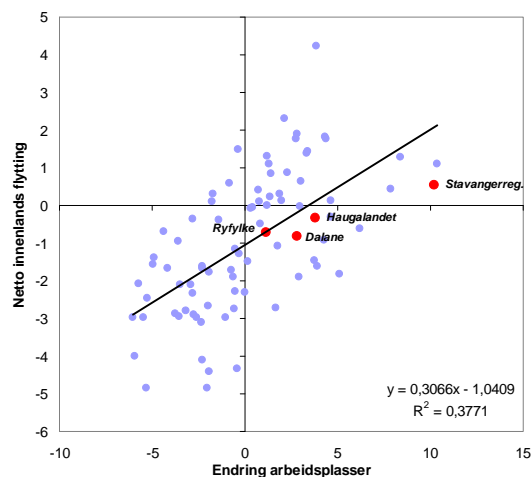
Figuren illustrerer at det er en klar, positiv sammenheng mellom arbeidsplassvekst og nettoutflytting. Samtidig viser figuren at mange regioner har en nettoutflytting som avviker fra "normalen" som er uttrykt i regresjonslinjen.

Vi antar at regionenes avvik fra denne normalen uttrykker regionenes attraktivitet som bosted. Den vertikale avstanden mellom en regions posisjon og regresjonslinjen vil da bli et kvantitativt mål på regionens attraktivitet.

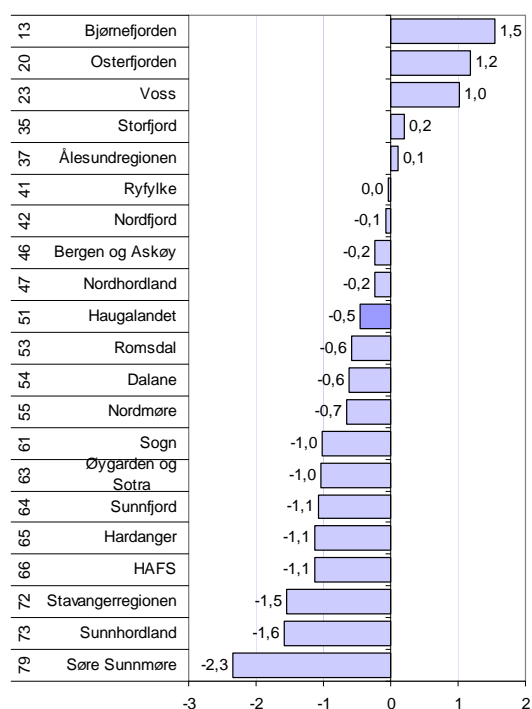
Når alle regionene i Rogaland ligger til høyre i diagrammet, viser det at disse regionene har over middels vekst i antall arbeidsplasser de siste tre årene. Til tross for den høye arbeidsplassveksten har Ryfylke, Dalane og Haugalandet netto utflytting til andre regioner. De framstår dermed som lite attraktive som bosted. Stavangerregionen har netto innflytting, men langt mindre enn forventet ut fra den sterke veksten i antall arbeidsplasser i regionen.

I figur 32 ser vi hvordan regionene på Vestlandet skårer på attraktivitetsindeksen. De fleste regionene på Vestlandet kommer negativt ut på denne indeksen. På Østlandet er det motsatt, der er de fleste regionene attraktive.

Haugalandet kommer ut litt under middels, og er rangert som nummer 51 av 83 regioner. Når attraktivitetsindeksen for Haugalandet er på -0,5, betyr det at netto utflytting fra 2006 til 2008 har vært 0,5 prosentpoeng høyere enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Haugalandet har dermed tapt over 500 innbyggere fra 2006 til 2008 på grunn av lav attraktivitet som bosted.

Figur 31: Regionene i Norge etter prosentvis endring i antall arbeidsplasser (avstand til median) og netto innenlands flytting i prosent av folketallet for perioden 2006-2008, med regresjonslinje.

Figur 32: Attraktivitetsindeksen for regionene på Vestlandet, perioden 2006-2008. Tallene til venstre angir rangering blant de 83 regionene i Norge.

Attraktivitetsbarometeret for kommuner

I figur 33 har vi plassert alle norske kommuner i samme type diagram, som vi brukte på regioner. Sammenhengen mellom nettoflytting og arbeidsplassutvikling er svakere for kommuner enn for regioner. Dett kan vi se ved at helningen på regresjonslinjen er slakere, og at spredningen er større.

Det kommer av at det er langt større andel som pendler mellom kommuner enn regioner. Dermed vil effekten av arbeidsplassvekst i en kommune ofte "lekke" til nabokommuner i samme region.

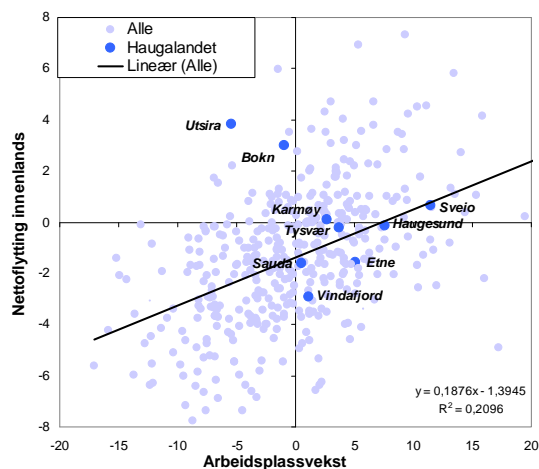
Dette betyr også at attraktivitet er viktigere for kommuner enn for regioner. Arbeidsplassvekst blir tilsvarende viktigere for regioner enn for kommuner.

Utsira og Bokn har stor netto innflytting til tross for lav arbeidsplassvekst. Dette er små kommuner med få innbyggere, og det kan lett blir store tilfeldige utslag.

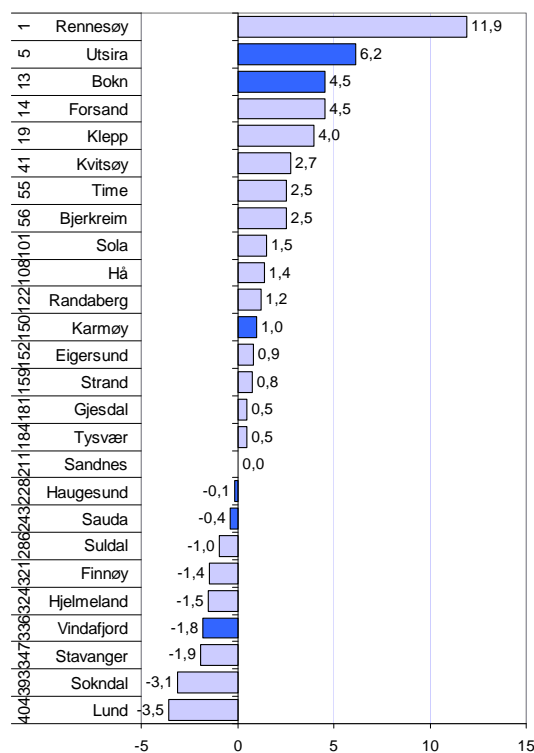
Karmøy og Tysvær har begge bedre flyttebalanse enn arbeidsplassveksten skulle tilsi, og er dermed attraktive. Sveio, Haugesund og Sauda ligger nær regresjonslinjen og er dermed "normalt" attraktive. Etne og Vindafjord har ganske stor utflytting til tross for god arbeidsplassvekst, og er dermed lite attraktive.

I figur 34 ser vi kommunene i Rogaland rangert etter attraktiviteten i perioden 2006-2008. Rennesøy er den mest attraktive kommunen i denne perioden.

Utsira og Bokn kommer høyt opp, Karmøy er over middels attraktiv, mens Haugesund og Sauda er så vidt under middels. Vindafjord har lavest attraktivitet av kommunene på Haugalandet.

Figur 33: Kommunene i Norge etter prosentvis endring i antall arbeidsplasser (avstand til median) og netto innenlands flytting i prosent av folketallet for perioden 2006-2008, med regresjonslinje.

Figur 34: Attraktivitetsindeksen for kommunene i Rogaland, perioden 2006-2008. Tallene til venstre angir rangering blant de 430 kommunene i Norge.

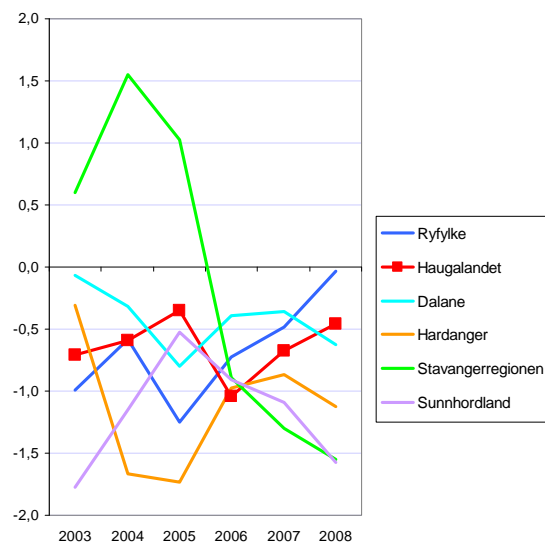
Haugalandets utvikling på attraktivitetsindeksen

I figur 35 ser vi utviklingen av attraktivitetsindeksen for Haugalandet og naboregioner.

Stavangerregionen har gått fra å være attraktiv til lite attraktiv, ettersom flyttebalansen har blitt forverret samtidig som arbeidsplassveksten har økt.

Haugalandet hadde lavest attraktivitet i 2006 (perioden 2004-2006), og har deretter beveget seg i positiv retning. Nivået på attraktivitetsindeksen i 2005 var imidlertid høyere enn i 2008.

Ryfylke har hatt en forbedring i attraktiviteten de siste årene, mens Sunnhordlands attraktivitet har blitt svekket.

Figur 35: Utviklingen på attraktivitetsindeksen for Haugalandet og naboregioner.

Kommunenes utvikling

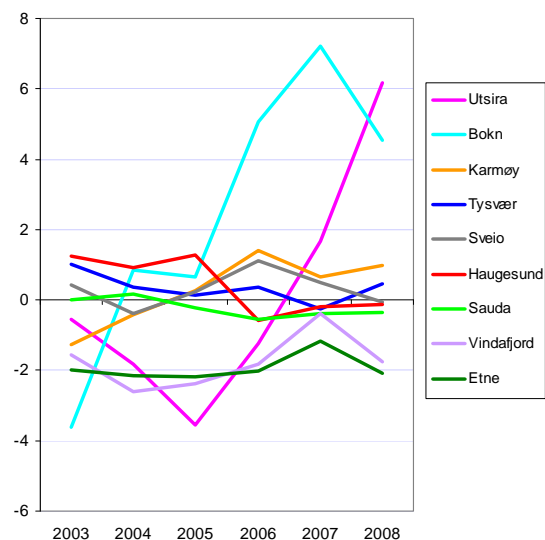
Kommunene på Haugalandet har hatt en utvikling i attraktivitetsindeksen som vist i figur 36.

Utsira og Bokn har hatt kraftige bevegelser, men dette er svært små kommuner hvor små flyttetall gir store prosentvise utslag.

Haugesund har gått fra å være attraktiv til å være litt under middels, mens Karmøy har hatt en positiv utvikling.

Tysvær, Sveio og Sauda har ligget nær middels i hele perioden, uten større bevegelser på attraktivitetsbarometeret.

Vindafjord og Etne har vært under middels på attraktivitetsbarometeret i hele perioden.

Figur 36: Utviklingen av attraktivitetsindeksen for kommunene på Haugalandet.

Nyetableringer

For å sammenlikne etableringsaktiviteten mellom ulike områder, bruker vi tre ulike mål. *Etableringsfrekvensen* er antall nyregistrerte foretak i ett år i prosent av eksisterende foretak i begynnelsen av samme år. *Bransjustert etableringsfrekvens* er et mål for hvor mange nyetableringer det er når vi justerer for effekten av bransjestrukturen. Til slutt ser vi på *vekst i antall foretak*, som er etableringsfrekvensen fratrukket andelen som legges ned.

Etableringsfrekvens på Haugalandet, Rogaland og Norge

Etableringsfrekvensen i Rogaland har vært over landsgjennomsnittet i alle de siste årene.

Haugalandet hadde lav etableringsfrekvens i 2003 til 2005, og lå da langt under landsgjennomsnittet.

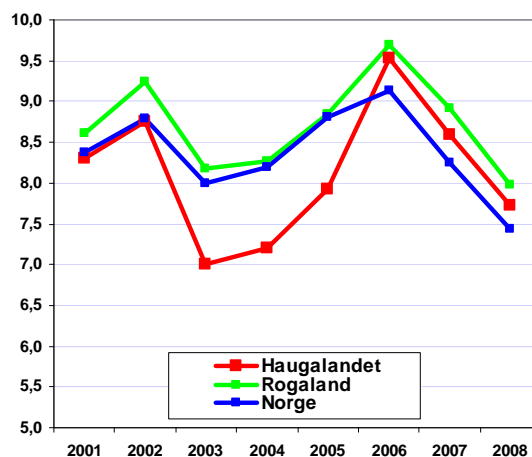
I de tre siste årene har etableringsfrekvensen på Haugalandet vært over landsgjennomsnittet, men under gjennomsnittet for Rogaland.

Oslo og de største byene drar opp landsgjennomsnittet ganske mye. Dermed er Haugalandet nummer 13 av 83 regioner i 2008.

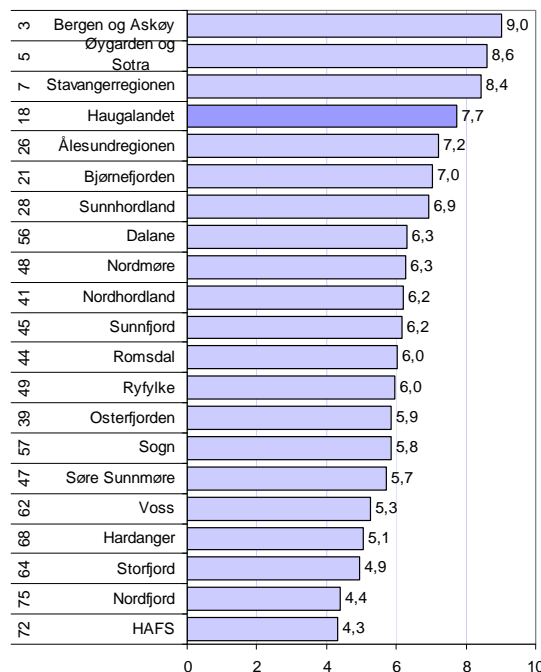
I de siste fem årene er Haugalandet nummer 18.

I figur 38 ser vi etableringsfrekvensen i 2008 for regionene på Vestlandet. Oslo har som regel høyest etableringsfrekvens av regionene, og er den regionen i landet som over tid har høyest etableringsfrekvens. På Vestlandet har det vært Bergen og Askøy som har hatt høyest etableringsfrekvens.

Haugalandet er nummer fire av Vestlandsregionene når det gjelder etableringsfrekvens i 2008. Haugalandet er også nummer fire for de fem siste årene.

Figur 37: Etableringsfrekvens på Haugalandet, Rogaland og Norge.

Figur 38: Etableringsfrekvens i regionene på Vestlandet i 2008. Tallene til venstre angir regionenes rangering mht etableringsfrekvens de siste fem årene.

Bransjustert etableringsfrekvens

Bransjestrukturen i en region har mye å si for etableringsfrekvensen.

Noen bransjer har normalt høyere etableringsfrekvens enn andre. Områder der en stor andel av næringslivet er i bransjer med høy etableringsfrekvens, vil automatisk få en høyere etableringsfrekvens enn områder med mange foretak i bransjer med lav etableringsfrekvens.

I figur 39 har vi beregnet hvilken etableringsfrekvens regionene ville ha hatt dersom de hadde gjennomsnittlig etableringsfrekvens i hver enkelt bransje, og deretter beregnet differansen mellom faktisk etableringsfrekvens og denne beregnede frekvensen.

Når vi tar hensyn til bransjestrukturen, er Haugalandet nummer tre på Vestlandet, og nummer seks av de 83 regionene i landet. Haugalandet har bedre bransjustert etableringsfrekvens enn Bergen og Askøy.

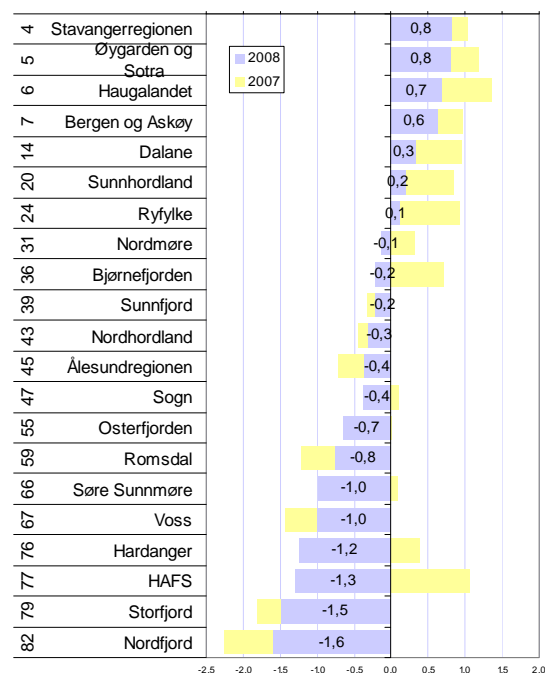
Vekst i antall foretak

I figur 40 ser vi netto tilvekst av antall foretak i regionene på Vestlandet. Dette er det samme som etableringsfrekvensen fratrukket andelen foretak som legges ned.

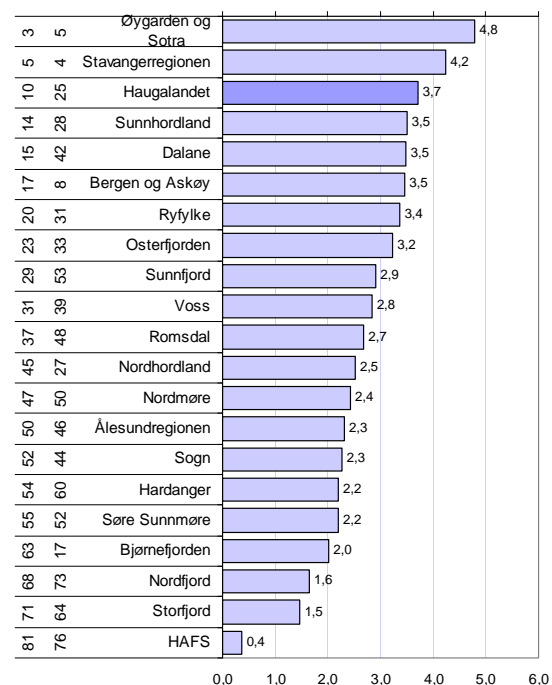
Akershus Vest har den høyeste netto tilveksten av foretak av alle regionene i 2008, mens Øygarden og Sotra er best på Vestlandet.

Haugalandet er nummer 10 av de 83 regionene i Norge i 2008. Tidligere var veksten i antall foretak svakere i forhold til andre regioner. Haugalandet er nummer 25 når vi ser på vekst i antall foretak de fem siste årene.

I perioden 2003-2005 var veksten i antall foretak under middels på Haugalandet.

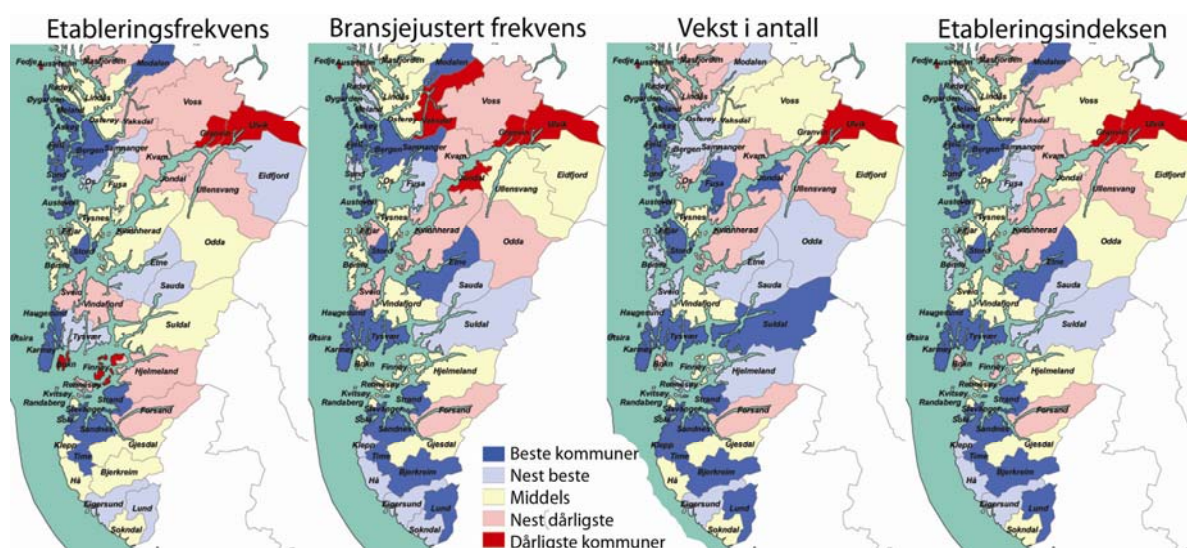

Figur 39: Bransjustert etableringsfrekvens, målt som avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens gitt bransjestruktur og befolkningsendringer.

Figur 40: Prosentvis vekst i antall foretak i 2008. Tallene til venstre er først regionens rangering mht vekst i antall foretak i 2008, dernest regionens rangering for 2004-2008.

Kart over kommunene

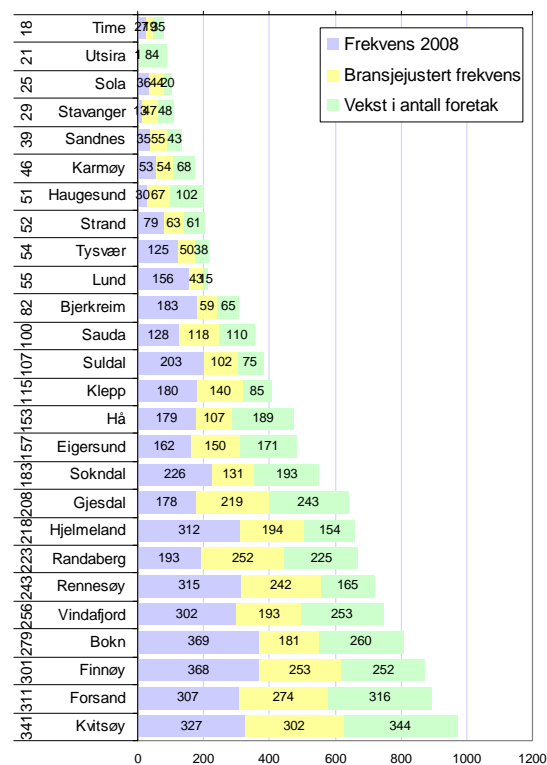
Figur 41: Kart med kommunenes rangering på ulike indikatorer for etablering i perioden 2004-2008. Fargene angir kommunens rangering i forhold til de andre kommunene i Norge.

Utsira og Karmøy er i den beste kategorien for alle de tre etableringsindikatorerne, og ble nummer 21 og 46 av de 430 kommunene i landet på etableringsindeksen.

Haugesund og Tysvær er i den beste kategorien for to av tre etableringsindikatorer, og er også i den beste kategorien på etableringsindeksen. Etne gjør det også bra og er i den beste kategorien for den samlede etableringsindeksen.

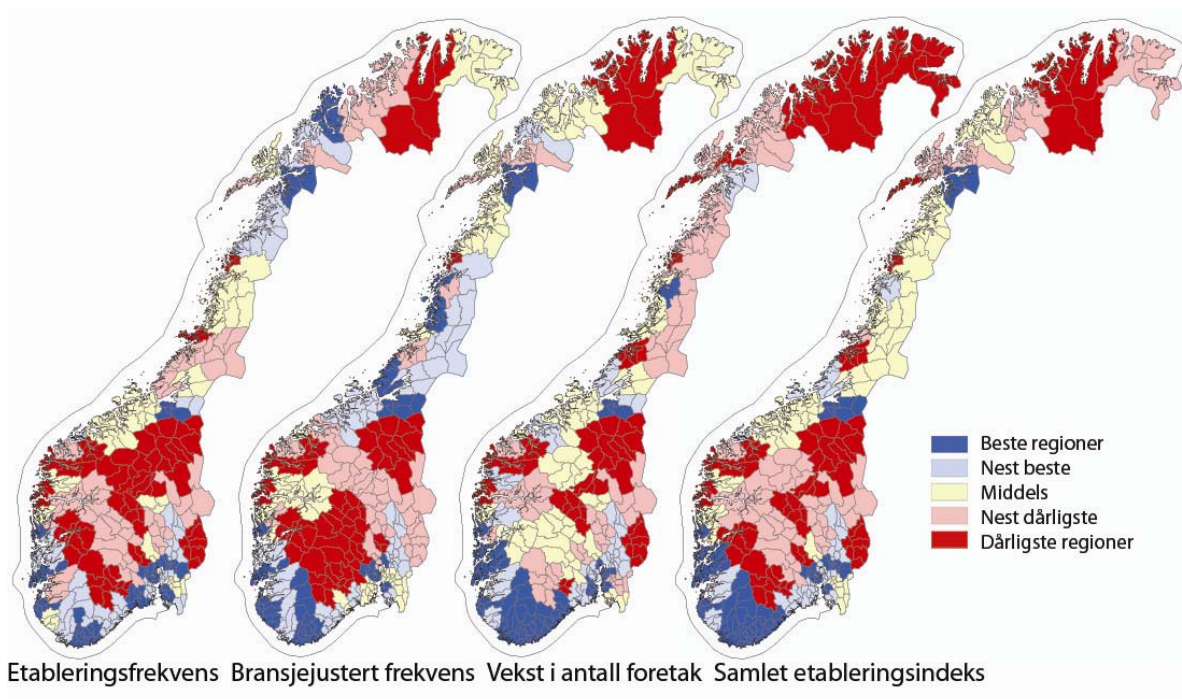
Sauda er i den nest beste kategorien for alle indikatorerne og på etableringsindeksen.

Vindafjord, Bokn og Sveio har resultater rundt eller litt dårligere enn middels.

Figur 42: Kommunenes rangering på de ulike etableringsindikatorerne. Tallene til venstre angir rangering på etableringsindeksen blant de 430 kommunene i landet.

Kart over regionene

Figur 43: Kart med regionenes rangering på ulike indikatorer for nyetablering. Fargene angir regionenes rangering.

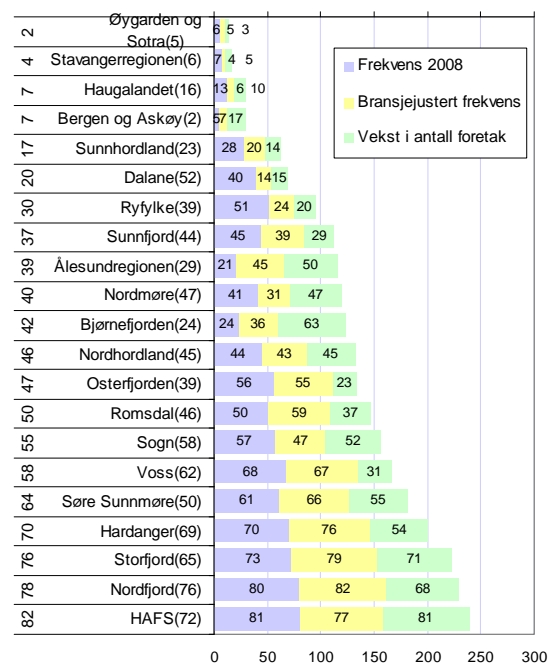
Kartene over viser tre ulike indikatorer for nyetableringer. Til venstre ser vi etableringsfrekvensen. Etableringsfrekvensen er høy i regionene rundt Oslofjorden, i Agder, Rogaland og Hordaland, samt Trondheimsregionen, Tromsøregionen og Ofoten.

Når vi justerer for bransjestrukturen i neste kart, er det mindre nyetableringer på Østlandet, men mer på Sørvestlandet og i Midt-Norge.

Agder og Rogaland dominerer når det gjelder vekst i antall foretak.

Når vi slår sammen disse indikatorene til en samlet etableringsindeks, ser vi at Agder og Rogaland har mange regioner som skårer høyt.

I figur 44 er Vestlandsregionenes rangering vist. Øygarden og Sotra kommer best ut på Vestlandet. Haugalandet er nummer syv blant de 83 regionene i Norge. Haugalandet er rangert som nummer 13 når det gjelder etableringsfrekvens, og nummer seks for bransjustert etableringsfrekvens, og som nummer ti for vekst i antall foretak.

Figur 44: Regionenes rangering på de ulike etableringsindikatorer. Tallene til venstre angir samlet rangering blant de 83 regionene i landet.

Lønnsomhet

Vi har målt lønnsomheten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med positivt resultat før skatt. Den andre indikatoren er andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for bransjestrukturen i regionene. Den siste indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital. Den endelige lønnsomhetsindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre lønnsomhetsindikatorerne.

Andel lønnsomme foretak

Andelen lønnsomme foretak i Norge sank brått i 2008. I 2007 var andelen foretak med positivt resultat før skatt på 72,7 prosent. I 2008 var tilsvarende andel 65,0.

Rogaland har alltid hatt høyere andel lønnsomme foretak enn resten av landet.

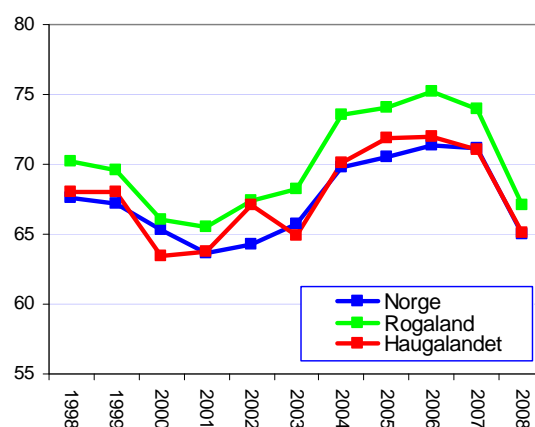
Haugalandet har hatt høyere andel lønnsomme foretak enn landsgjennomsnittet de fleste årene, men har alltid hatt lavere andel lønnsomme foretak enn gjennomsnittet for Rogaland. De siste to årene har Haugalandet ligget svært likt landsgjennomsnittet.

I figur 46 ser vi andel lønnsomme foretak i regionene på Vestlandet.

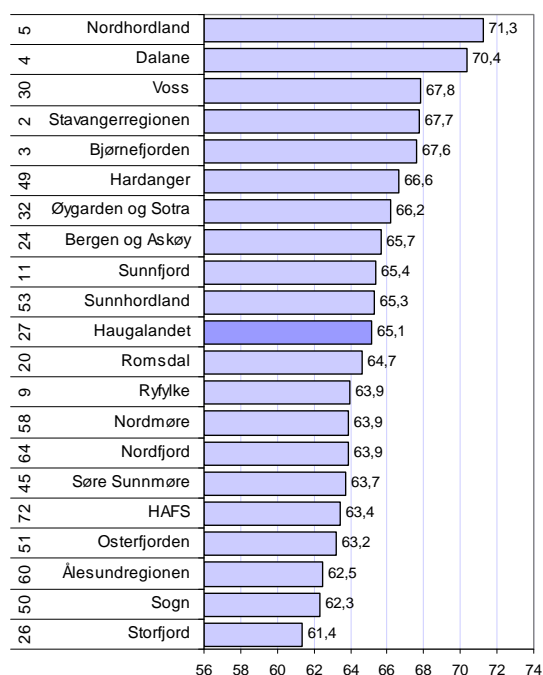
Nordhordland hadde den nest høyeste andelen lønnsomme foretak av alle regionene i landet i 2008.

Haugalandet ble rangert på plass 31 i 2008.

Haugalandet er nummer 27 av 83 regioner når det gjelder andel lønnsomme foretak de siste fem årene.

Figur 45: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt.

Figur 46: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i 2008. Tallene til venstre er rangering mht lønnsomhet siste fem år.

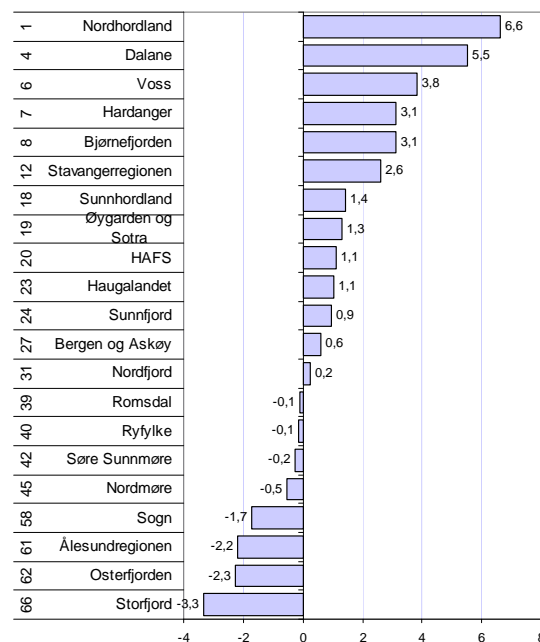
Bransjustert lønnsomhet

Andel lønnsomme foretak varierer mellom bransjer. Bransjen juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting hadde 83 prosent av foretakene positivt resultat i 2008, mens andelen lønnsomme foretak i bransjen sport og fritid bare var 46 prosent.

I figur 47 viser vi et mål for lønnsomheten i regionene etter at vi har filtrert bort effekten av bransjestrukturen.

Nordhordland har best lønnsomhet i landet med dette målet.

Haugalandet er rangert som nummer 23 etter bransjusteringen, det vil si en del bedre enn for det ujusterte lønnsomhetsmålet som var 31.

Figur 47: Bransjustert lønnsomhet, dvs prosentvis avvik mellom faktisk andel lønnsomme foretak og forventet andel ut fra bransjestrukturen i 2008. Tallene til venstre er rangering blant de 83 regionene i landet.

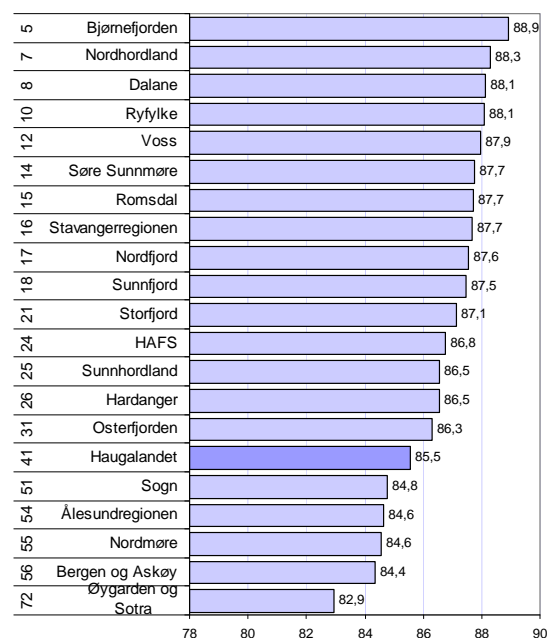
Soliditet

Det tredje lønnsomhetsmålet er soliditeten, eller egenkapitalandelen. Vi har målt andel foretak med positiv egenkapital i regionene, og i figur 48 er denne andelen vist for regionene på Vestlandet.

Bjørnefjorden har høyest andel foretak med positiv egenkapital av regionene på Vestlandet. Hele 88,9 prosent av foretakene i Bjørnefjorden har positiv egenkapital.

Haugalandet er faktisk litt over middels av regionene i landet når det gjelder soliditet, som nummer 41 av de 83 regionene, men kommer ganske langt ned på lista over regioner på Vestlandet.

85,5 prosent av regionene på Haugalandet har positiv egenkapital.

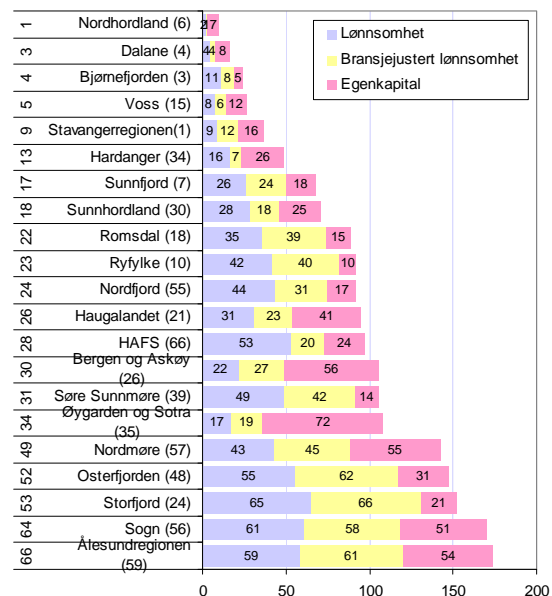
Figur 48: Prosentvis andel foretak med positiv egenkapital i 2008. Tallene til venstre er rangeringen blant de 83 regionene i landet.

Lønnsomhetsindeksen for regioner

I lønnsomhetsindeksen har vi lagt sammen de tre indikatorene for lønnsomhet. Figur 43 viser resultatene av lønnsomhetsindeksen for regionene på Vestlandet.

Nordhordland har best lønnsomhet i næringslivet av alle regionene på Vestlandet.

Haugalandet er nummer 26 av de 83 regionene i landet på lønnsomhetsindeksen.

Figur 49: Regionenes rangering på de ulike lønnsomhetsindikatorer. Tallene til venstre angir samlet rangering blant de 83 regionene i landet. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2004-2008.

Lønnsomhetsindeksen for kommuner

I figur 50 har vi vist resultatene av lønnsomhetsindeksen for kommunene i Rogaland.

Hå er best på lønnsomhet av kommunene i Rogaland, og er nummer 14 av de 430 kommunene i landet.

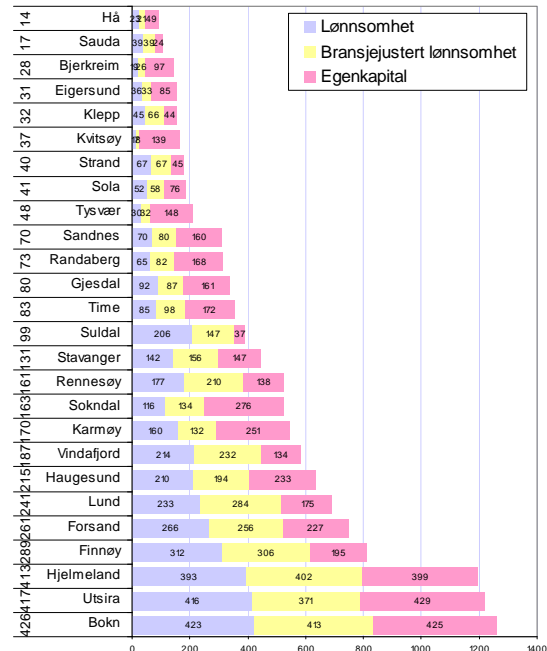
Sauda er best av kommunene på Haugalandet, og skårer godt på alle de tre lønnsomhetsindikatorer. Sauda er nummer 17 av de 430 kommunene i landet på lønnsomhetsindeksen.

Tysvær kommer også høyt opp, og er nummer 48 på lønnsomhetsindeksen.

Karmøy, Vindafjord og Haugesund er litt bedre enn middels på lønnsomhetsindeksen.

Utsira og Bokn har dårlig lønnsomhet i næringslivet og er blant de svakeste i landet på lønnsomhetsindeksen.

Sveio og Etne er ikke med i figuren, men kommer ut litt under middels på lønnsomhetsindeksen for 2008, som nummer 223 og 270 av 430 kommuner.

Figur 50: Kommunenes rangering på de ulike etableringsindikatorer. Tallene til venstre angir samlet rangering blant de 430 kommunene i landet.

Vekst

Vi har målt veksten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med realvekst. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for bransjestrukturen i regionene. Den siste indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapingen. Den endelige vekstindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre vekstindikatorene.

Andel vekstforetak

I 2008 hadde litt over halvparten, 52,3 prosent, av foretakene i Norge en vekst i omsetning høyere enn prisstigningen. Dette var et stort fall fra 2007, da 65,5 prosent av alle foretakene hadde realvekst.

Rogaland har hatt en høyere andel vekstforetak enn resten av landet etter 2000.

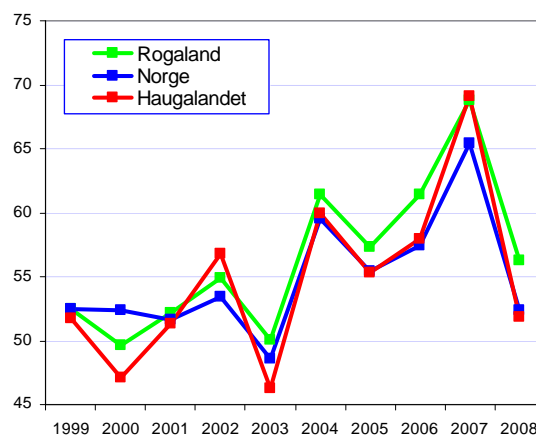
I 2007 hadde Haugalandet en langt høyere andel vekstforetak enn landsgjennomsnittet. I 2008 falt andelen vekstforetak mye på Haugalandet, og havnet under landsgjennomsnittet.

I figur 51 ser vi hvordan regionene på Vestlandet kommer ut med hensyn til andel lønnsomme foretak.

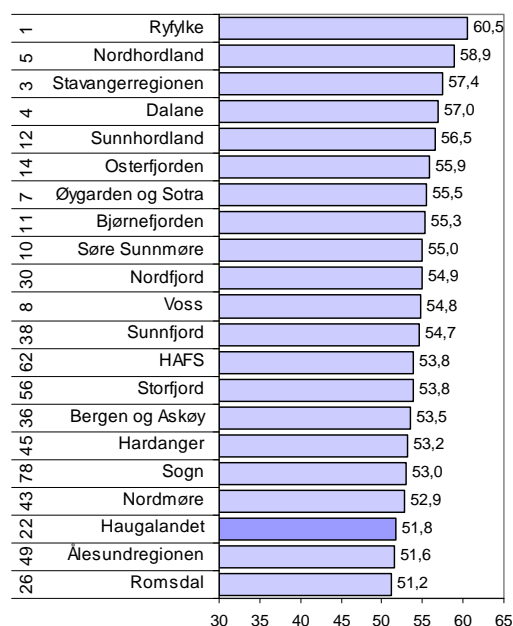
I Ryfylke hadde 60,5 prosent av foretakene realvekst i 2008. Det var nest best av alle regionene i landet.

Vi kan også se at bare tre av 21 regioner på Vestlandet har en lavere andel vekstforetak enn landsgjennomsnittet på 52,3 prosent.

En av disse regionene var Haugalandet, med sine 51,8 prosent vekstforetak. Dette er dog bare litt under middels, og Haugalandet er rangert som nummer 49 av 83 regioner på landsbasis når det gjelder andel vekstforetak i 2008. Det er imidlertid et stort fall fra 2007, da Haugalandet var nummer seks i landet.

Figur 51: Prosentvis andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen.

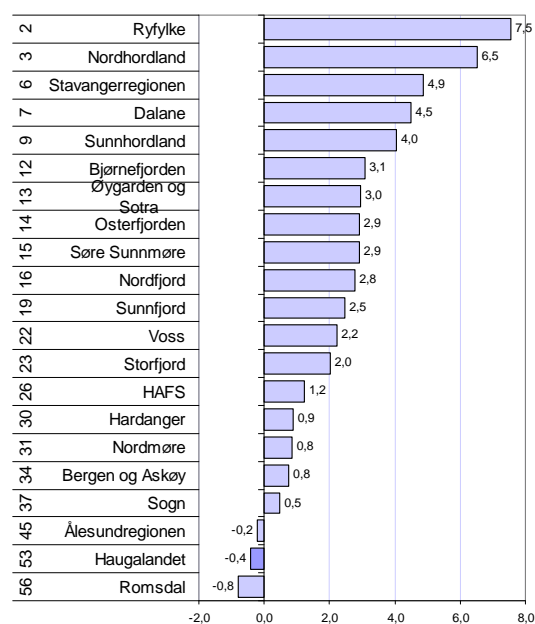

Figur 52: Prosentvis andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i 2008 av regionene på Vestlandet. Tallene til venstre angir rangering de siste fem årene.

Bransjustert vekst

Andelen vekstforetak varierte ikke så mye mellom bransjene i 2008. Når vi foretar en bransjustering for andel vekstforetak etter samme metode som for nyetableringer og lønnsomhet, blir det ganske liten forskjell på dette målet og den ujusterte andelen vekstforetak.

Haugalandet har nest lavest andel vekstforetak av regionene på Vestlandet etter bransjusteringen, og er nummer 53 av 83 regioner etter denne vekstindikatoren.

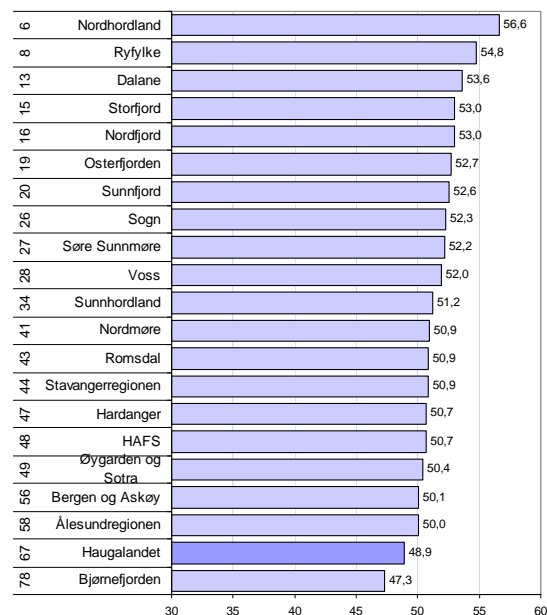
Figur 53: Bransjustert vekst, dvs prosentvis avvik mellom faktisk andel vekstforetak og forventet andel ut fra bransjestrukturen i 2008. Tallene til venstre er rangering blant de 83 regionene i landet.

Vekst i verdiskaping

Bedriftenes verdiskaping kan leses ut av regnskapene gjennom å summere driftsresultatet og personalkostnadene. Verdiskapingen forteller hvor mye virksomheten genererer av verdiskaping, som kan fordeles mellom eiere, ansatte, finansierer, og staten via skatt.

I figur 54 har vi vist hvordan regionene på Vestlandet skårer på denne vekstindikatoren.

Haugalandet er nest sist på Vestlandet og nummer 67 i landet. Andelen foretak med vekst i verdiskaping på Haugalandet var 48,9 prosent i 2008. Mer enn halvparten av foretakene hadde altså nedgang i sin verdiskaping fra 2007 til 2008.

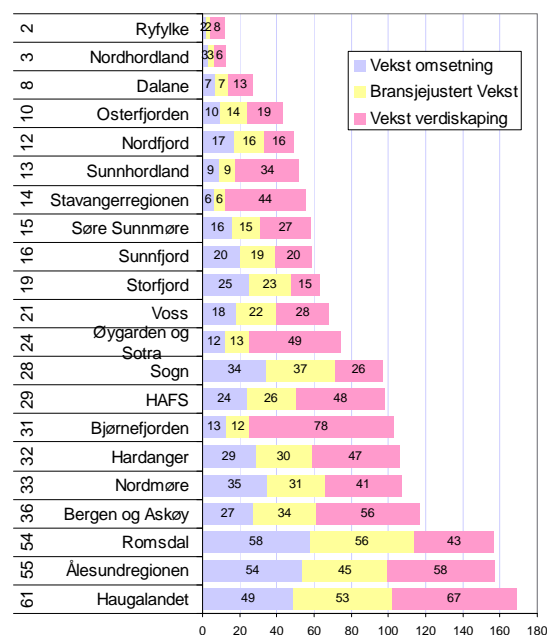
Figur 54: Prosentvis andel foretak med vekst i verdiskaping i 2008. Til venstre angis rangering blant de 83 regionene i Norge.

Vekstindeksen for regioner

De tre vekstindikatorer blir lagt sammen til en vekstindeks.

I figur 55 ser vi hvordan regionene på Vestlandet kommer ut i 2008.

Haugalandet er den svakeste regionen på Vestlandet, og nummer 61 av regionene i landet i 2008.

Figur 55: Regionenes rangering på de ulike vekstindikatorer. Tallene til venstre angir samlet rangering blant de 83 regionene i landet.

Vekstindeksen for kommuner

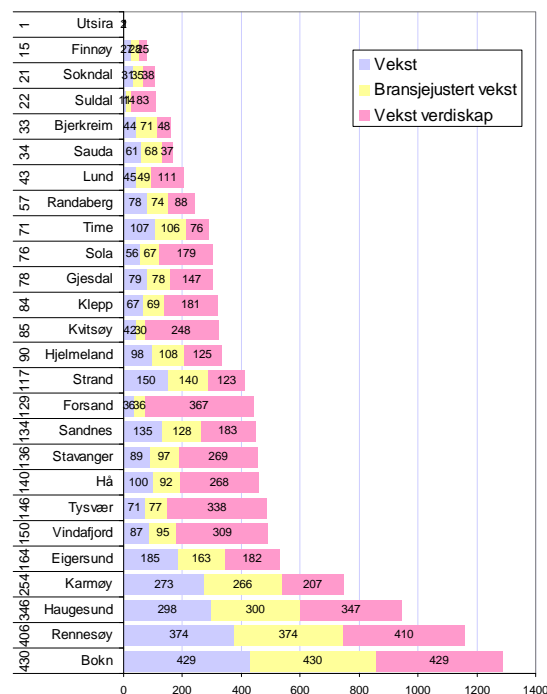
I figur 56 ser vi resultatene på vekstindeksen for kommunene i Rogaland. Utsira er på topp, mens Bokn er på bunn. Dette er små kommuner med svært få regnskapspliktige foretak med i statistikken.

Sauda er nummer seks i Rogaland og nummer 34 på landsbasis.

Sveio og Etne er ikke vist i figuren, ettersom de ligger i Hordaland. De gjør det ganske bra, og er nummer 97 og 110.

Tysvær og Vindafjord er langt nede på lista for Rogaland, men er likevel godt over middels som nummer 146 og 150 av de 430 kommunene i landet.

Karmøy og Haugesund er imidlertid under middels. Haugesund drar ned gjennomsnittet for regionen ganske mye, ettersom det er den største næringslivskommunen.

Figur 56: Kommunenes rangering på de ulike vekstindikatorer. Tallene til venstre angir samlet rangering blant de 430 kommunene i landet.

NæringsNM

Dette er det sjette NæringsNM. Tidligere har NæringsNM vært basert på fire indikatorer. I årets NæringsNM har antall indikatorer blitt utvidet til ti. NæringsNM er som før sammensatt av fire forskjellige mål; lønnsomhet, vekst, nyetableringer og næringslivets størrelse, men de tre første målene er nå basert på hver sin indeks med tre forskjellige indikatorer. Denne utvidelsen av indikatorsettet skal gi en mer nøyaktig og ”rettferdig” næringslivsindeks.

NæringsNM	Nyetableringer	Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året
		Bransjejustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen
		Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvens fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	Andel foretak med positivt resultat før skatt
		Bransjejustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestruktur
		Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI)
		Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestruktur
		Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir nå målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, var tidligere den eneste indikatoren. Nå måler vi også etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir som før målt med andelen foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andelen lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en andre indikator som justerer

dette målet for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er uendret fra tidligere NæringsNM. Her er det antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen som er eneste indikator.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe, for å kåre regioner og kommuner som kommer best ut.

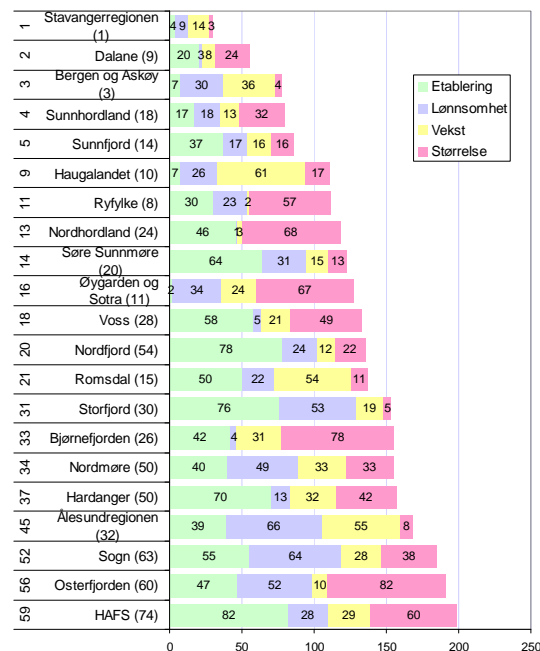
Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinnere av årets NæringsNM.

NæringsNM for regionene på Vestlandet

De fem beste næringsregionene i landet basert på tall fra 2008 er på Vestlandet.

Haugalandet er nummer ni av 83 regioner, og er sjette best av Vestlandsregionene.

Haugalandet har gjort det godt de siste årene, og når vi bruker tall fra de fem siste årene, det vil si årene 2004-2008, er regionen inne blant de ti beste næringsregionene i landet.

Figur 57: Regionene på Vestlandet, resultat i NæringsNM med tall fra 2008. Tallene til venstre er rangering blant de 83 regionene i landet. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2004-2008.

Haugalandets utvikling i NæringsNM

Haugalandet hadde sin beste plassering i NæringsNM i 2007, da regionen kom på femteplass.

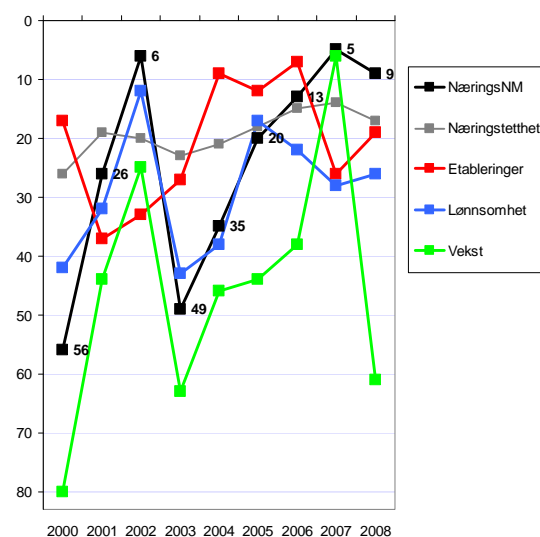
Haugalandet falt fire plasser til niendeplass i 2008, men beholder plasseringen blant de ti beste næringsregionene i landet.

Vi kan se at Haugalandet fikk et kraftig fall på vekstindeksen fra 2007 til 2008, og det var årsaken til nedgangen i den samlede næringslivsindeksen.

Haugalandet har ligget høyt på etableringsindeksen, og hadde fremgang på denne fra 2007 til 2008.

Det ble også noe bedre rangering på lønnsomhetsindeksen i 2008.

Næringsstetthet, eller næringslivets relative størrelse, har økt for Haugalandet etter 2000. Det betyr at antall arbeidsplasser i næringslivet har økt raskere enn befolkningen.

Figur 58: Haugalandets rangering på delindeksene i NæringsNM.

NæringsNM for kommunene i Rogaland

Kommunene i Rogaland gjør det også svært bra i NæringsNM. Rogaland har fem kommuner inne blant de ti beste på landsbasis.

Sauda gjorde det best blant kommunene på Haugalandet i 2008, og ble nummer 18 i landet.

Tysvær ble nummer 29.

Utsira (77), Vindafjord (81) og Haugesund (83) kom også med blant de 100 beste kommunene i landet i 2008. Det samme gjorde Etne på plass nummer 64. Haugesund er tradisjonelt en sterk næringslivskommune, og er nummer 24 i NæringsNM for de fem siste årene.

Sveio, som ikke er vist i figuren ettersom den er i Hordaland, kom ut litt under middels på plass nummer 267.

Bokn ble rangert blant de ti dårligste kommunene i landet dette året.

Kommunenes utvikling i NæringsNM

I figur 60 kan vi se hvordan kommunenes rangering i NæringsNM har utviklet seg fra 2000 til 2008.

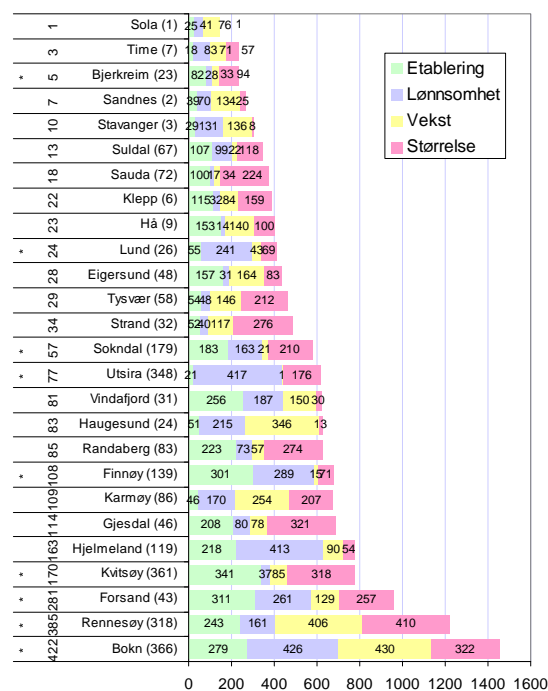
Haugesund har vært plassert høyt opp i alle årene.

Tysvær, Etne og Sauda har hatt stor framgang og har vært godt plassert de tre siste årene.

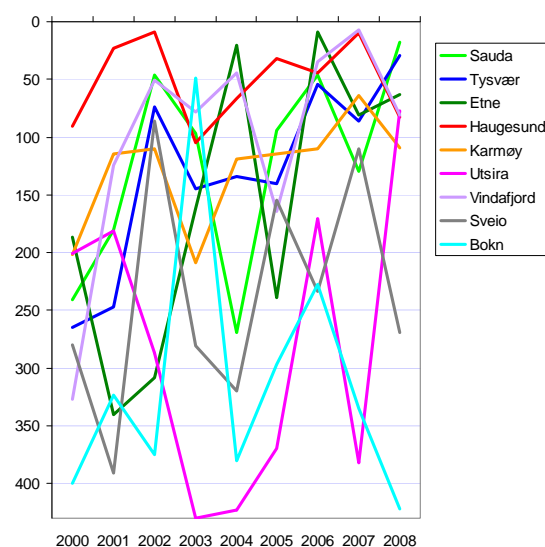
Vindafjord har også mange gode plasseringer.

Karmøy har vært i øvre halvdel i hele perioden, og har ligget rundt 100-plass de siste årene.

Sveio, Utsira og Bokn har hatt store bevegelser, dette er små kommuner hvor statistikken blir veldig tilfeldig.

Figur 59: Resultater i NæringsNM 2008 for kommunene i Rogaland. * er små kommuner med mindre enn 100 regnskap. Tallene til venstre angir kommunens rangering i NæringsNM 2008. Tallene i parentes viser rangering for siste fem år.

Figur 60: Kommunene på Haugalandet, utvikling i plasseringen i NæringsNM.

Samlet utvikling

NæringsNM og Attraktivitetsbarometeret viser hvordan regionene og kommunene gjør det med hensyn til de to viktigste drivkreftene i regional utvikling. NæringsNM kårer regionene og kommunene med den beste næringsutviklingen, mens Attraktivitetsbarometeret viser hvilke regioner og kommuner som er mest attraktive som bosted. Hvilke regioner og kommuner er mest vellykket når det gjelder kombinasjonen næringsutvikling og attraktivitet?

Samlet utvikling regioner

I figur 61 har vi satt sammen regionenes plassering på Attraktivitetsbarometeret og i NæringsNM for de siste tre årene.

Regionene i Rogaland er markert, sammen med naboregionen i nord, Sunnhordland.

Typisk for regionene i denne landsdelen er at de har god næringsutvikling, men under middels attraktivitet.

Haugalandet er nummer fire i NæringsNM når vi ser på de tre siste årene i sammenheng, men noe under middels attraktiv som bosted. Haugalandet er mer attraktiv enn Dalane, Stavangerregionen og Sunnhordland, men mindre attraktiv enn Ryfylke.

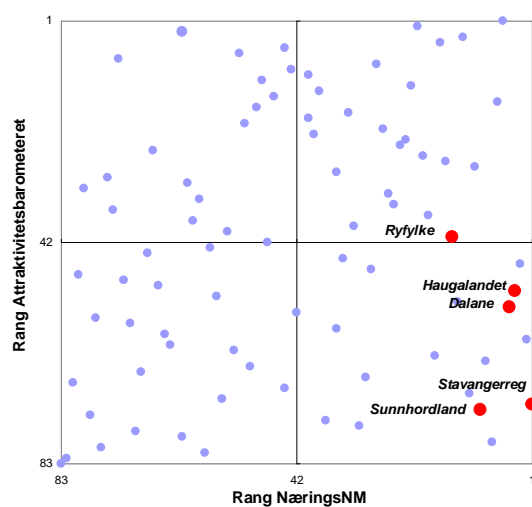
Utvikling over tid

I figur 62 ser vi hvordan Haugalandet har beveget seg i det samlede diagrammet med Attraktivitetsbarometeret og NæringsNM.

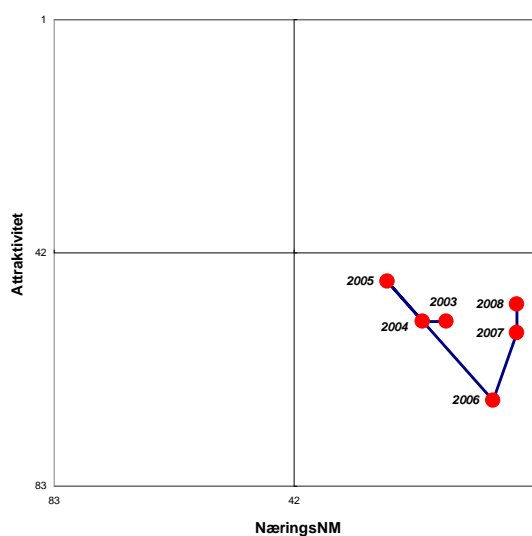
Haugalandet har alltid vært i kvadranten med regioner med god næringsutvikling, men under middels attraktivitet.

Når vi bruker treårsserier som her, har Haugalandet hatt framgang når det gjelder næringsutvikling.

Attraktiviteten var på et lavmål i 2006, men har blitt bedre de to siste årene.

Figur 61: Regionenes rangering i NæringsNM (horisontal akse) og på Attraktivitetsbarometeret for perioden 2006-2008. (vertikal akse)

Figur 62: Haugalandets utvikling på Attraktivitetsbarometeret (vertikalt) og i NæringsNM (horisontalt)

Samlet utvikling kommuner

I figur 63 ser vi hvordan kommunene gjør det langs de to dimensjonene attraktivitet og næringsutvikling.

Kommunene på Haugalandet er stort sett godt plassert langt til høyre, noe som viser at næringsutviklingen har vært god de tre siste årene.

Karmøy og Tysvær er blant kommunene i den beste kvadranten, sammen med kommuner som er over middels både når det gjelder næringsutvikling og attraktivitet.

Sveio, Haugesund, Sauda, Vindafjord og Etne er i den typiske "Vestlandskvadranten" med god næringsutvikling med attraktivitet under middels.

Bokn og Utsira har svak næringsutvikling, men kom høyt på attraktivitetsbarometeret. Disse kommunene er så små at bevegelsene fra år til år er svært store.

Samlet utvikling, kommunene i Rogaland

Kombinasjonen av næringsutvikling og attraktivitet er brukt til å kåre "mest vellykkede kommune". På landsbasis var det Ullensaker kommune som kom høyest i 2008. Rogaland har imidlertid mange kommuner som er høyt oppe. Klepp er nummer to i Norge, mens Forsand er nummer fem.

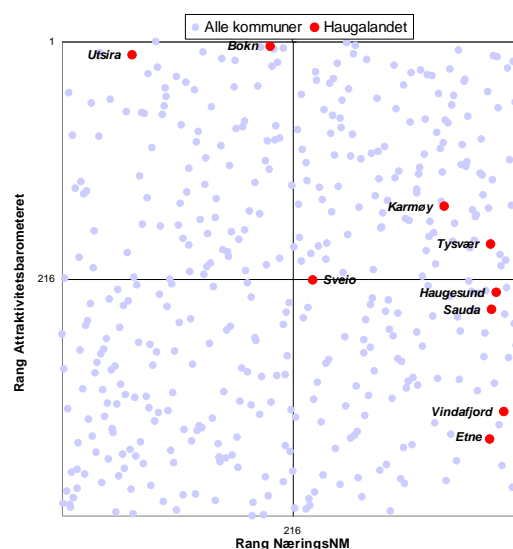
Tysvær var mest vellykket på Haugalandet samlet sett, og er nummer 60 av de 430 kommunene i landet.

Karmøy på plass nummer 68, Utsira på 81. plass og Haugesund på plass nummer 94 er også blant de 100 mest vellykkede på landsbasis.

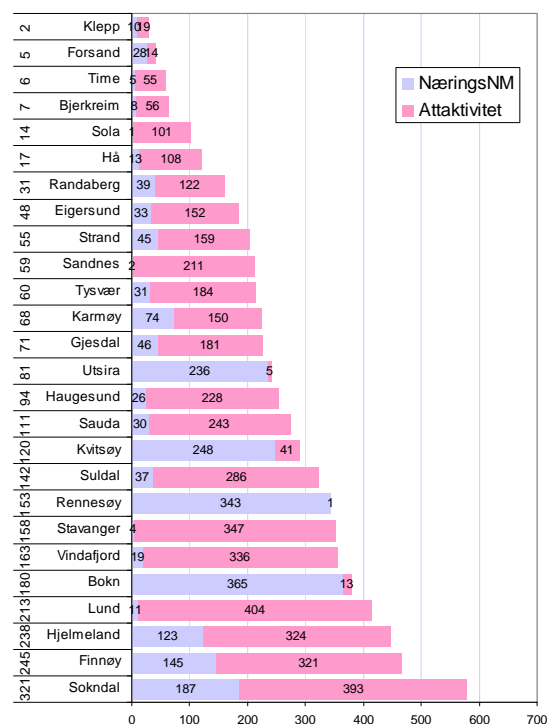
Sauda, Vindafjord og Bokn kom alle godt over middels.

Etne og Sveio er ikke vist i diagrammet, men kom på henholdsvis plass nummer 194 og 212. Det er litt over middels av kommunene i landet.

Samtlige kommuner på Haugalandet er dermed blant den beste halvdel av kommunene i landet når det gjelder samlet utvikling.

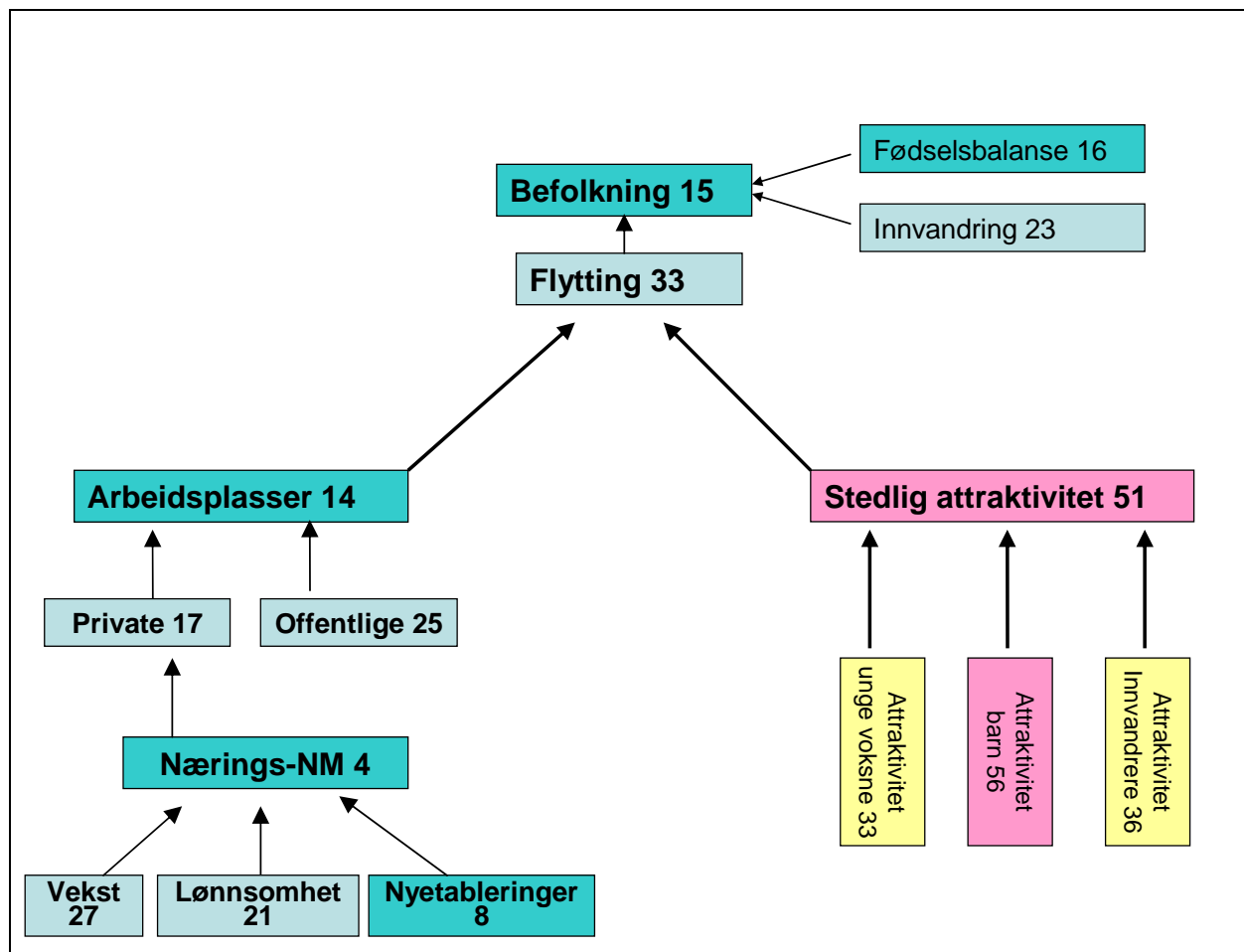

Figur 63: Kommunenes rangering på Attraktivitetsbarometeret (vertikalt) og i NæringsNM (horisontalt) i perioden 2006-2008.

Figur 64: Kommunenes rangering på Attraktivitetsbarometeret og i NæringsNM for perioden 2006-2008. Til venstre vises samlet rangering blant de 430 kommunene i landet.

Oversikt over indikatorer for Haugalandet

Figur 65: Oversikt over indikatorer for regional utvikling for Haugalandet for perioden 2006-2008. Alle indikatorene er regionens rangerings i forhold til de 83 regionene i landet.

Haugalandet har hatt en befolkningsvekst de siste tre årene, som rangerer regionen som nummer 15 av 83 regioner.

Haugalandet har et høyt fødselsoverskudd og en høy innvandring, som har bidratt til den sterke befolkningsveksten.

Det er imidlertid netto utflytting fra Haugalandet til andre regioner i landet. Utflyttingen er liten i forhold til folketallet, og de fleste regionene har høyere utflytting ettersom de største byene trekker til seg stadig flere.

Haugalandet har hatt sterk vekst i antall arbeidsplasser de siste årene. Dette skyldes først og fremst god vekst i næringslivet.

Næringslivet i regionen har gjort det svært bra de siste tre årene, det er mange nyetableringer og bedriftene har hatt god vekst og

lønnsomhet. Det siste året har imidlertid veksten hos bedriftene blitt svakere.

Når det er netto utflytting til andre regioner til tross for god næringsutvikling og høy vekst i antall arbeidsplasser, tyder det på at regionen ikke er attraktiv som bosted. Attraktivitetsbarometeret viser at regionen er under middels attraktiv blant regionene i landet.

Regionen er over middels attraktiv for unge voksne fordi Haugesund har god attraktivitet når det gjelder denne gruppen. Regionen taper imidlertid konkurransen om de viktige barnefamiliene.

ⁱ Det er også en siste kategori: Ukjent som vi rett og slett har sett bort fra. Den gjelder omtrent fem prosent av befolkningen.

ⁱⁱ Attraktivitetsbarometeret er utgitt av NHO i 2007, 2008 og 2009, og kan lastes ned på NHOs hjemmesider, www.nho.no. Attraktivitetsbarometeret 2009 kommer i oktober 2009.

ⁱⁱⁱ Telemarksforskning vil publisere nye rapporter med forklaringsfaktorer for attraktivitet basert på nye analyser i løpet av de neste månedene.